46ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 513 Կ. ՊՈԼԻՍ, 1902 ԴԵԿՏ. 28/10 ՅՈՒՆՎԱՐ 1903 ՇԱԲԱԹ 11 ՇԱՎՎԱԼ 28 ՔԻԱՆՈՒԱՆԸ ԷՎՎԷԼ 1318

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՍԻՐ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւ Ռիւ մասարէթ, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լրեր պարբ.

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یومی وسیاسی غزتەدر
صاحب امتیازی : اوحانس فرید
اداره خانەسی : باب عالی جادەسنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՐԸ
	8 ամսեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 գր.	50 գ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր	13 ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տող 5 գրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ.

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Վերջապէս երկու մեծ անուններ, երկու պատկառելի դէմքեր, ոլորմոյ անձնագիրի յարաբերութենէն կախում ունի Կիւրիոս կամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս։ Ամենայն բարդաձեւութիւնը ու բարեւնչութիւնը Զաչատանական Ձեւակերպութիւնները չեն։ Կարծես հաստատուած ընդունուած Ձեւերը ցնորուեցան վեր. Դրութիւնը կանգնեցաւ. ընորդ. Ժողովը միանգամայն ընդունեց կաթողիկոսը. ո՛չ բարդագիրին, ո՛չ դիւանագիրին հայ՝ ո՛չ ալ գանդաց Կիւրիոս Թէվկանդեանցն կողմէ ղ ընտրակաւորը. Ամենքն ալ ոչ ոքի անհուն բարդաձեւութիւնը ոչ ոքի անհուն բարդաձեւութիւնը ոչ ոքի անհուն բարդաձեւութիւնը։

Հանրագրեալ Մկրտիչ Կաթողիկոսը քննադատողներ, անոր ունեցել պաշտանակարութիւնը վերջ ոլորմոյներ, եթէ ասանց կանխագիտել. նախապատարագմամ, անկա ոգեկոչ ընենն իրերգան ընթացքը. ոտի տեսնենք. Մկրտիչ Կաթողիկոսն չուտ ալ պատասխանատու Օրմանեան Պատրիարքը՝ Տ. Նորայր Վարժապետեանն. որ ապար գրգռեցաւ Կաթողիկոսին յամառութիւնը. ամէն ջանքեր ըրաւ անոր անձնակալութիւնը, ետոր ջնջելու, դիշնելով նոյն իսկ քիչագատեր Կաթողիկոսին հաղորդութեան գոյնաց փիլոնին կրաւոր. վերջը լուծելու համար հերթեան տատանութեան մը զոր սնուցած էր տարիներ առաջ Կաթողիկոսին դէմ. Ասկիա բացորոշ պարագայ մըն է, զոր ժամանակակից անձինք կրնան յիշել։ Եթէ նախապաշարուած չեն Ներքոյ Պատրիարքի թիմբուկը զարնողներու ազդեցեն.

Բարեբաղդաբար Կիւրիոս ներկայ Կաթողիկոսը ու Օրմանեան Պատրիարքը ոչ է անցեալ չունին և համակրական փայերով կապուած են իրարու հետ։ Ազնուականութեան խնդիր, օրէնքի տարբեր հասկացողութիւն, մեծի պզտիկի հարցերու ոչ ոչ ոչ իսանգարեն յարաբերութիւնները այլ երկու կարգեցեալ անձնաւորութիւններուն՝ որոնց ինչպէս փորձով ալ ցոյց տուած են չատ մը պարագաներու մէջ, գիտնան ոնանկոս ընել ամէն ձգձիմ մտածումներ, միայն նկատողութեան առնելով Կիւրիոս Ս. Աթոռին բարգաւաճումն ու զարգացումը։

Ս. Աթոռին Պատրիարքը որ կ'ուզենայ կիսենայ Ս. Աթոռը իր անուան արժանի փարթամութեան մը մէջ տեսնել, մասնակցութեան նամակով մը մասնրամասնօրէն բայաբրած է Ս. Կաթողիկոսին իր գիտցումները, խոստանալով ամէն կարելին ընել Կաթողիկոսական պաշտօնը դիւրացնելու, և թէ՛ նիւթապէս և թէ՛ բարոյապէս աջակցելու համար ն Ամենապատուութեան։

Կ. Գոլոյ Ա. Պատրիարքին ցոյց տուած այս աջակցութիւնը թեթեւցուցին է անշուշտ Կիւրիոս աթոռին հոգեր, սակայն չկրնար ամբողջի արդիւնաւոր ըլլալ, եթէ ուրիշներ ալ չմիացնեն իրենց բարոյական ու նիւթական աջակցութիւնը։

Անցած տարի երբ ընդհանրական գործունէութիւններու կը ձեռնարկուէր, խոստումներ տրուած էին մեզ ոնանց անձնաւորութեան կողմէ թէ՝ «մեծամեծ գումարներ պիտի նուիրուին Ս. Աթոռին բարեկարգութեան ու պաշտպանութեան համար, եթէ արժանաւոր Կաթողիկոս մը ընտրուի։ Հիմա որ ընդհանրապէս փափաքը պտղաց ընտրութեան մը և վաւերացումի մը առնելու կը գտնուինք, քանի՞սը կը սկսին գրգռդրուիլ, քանի՞ որ ամէն բանէ առաջ դրամ պէտք ունի Կիւրիոս Կաթողիկոսը։

Եթէ դրամական մեծաքանակ նպաստներ կամ օգնութիւններ չհասնին, և է կարելի և այսչափ խանգաւ ընտրութիւնէ մը ետք իր դաշդին ձգուի նորընտիր Կաթողիկոսը, ցաւ ի սիրտ կ'ըսենք թէ՝ յուսահատութիւնը պիտի պատէ զինքը առաջին քայլին իսկ, որմէ աւելի մեծ յուսահատութիւն մը չկրնար ունենալ մարդ։ Կիւրիոս վանքին արդի կացութիւնը գաղտնիք մը չէ ոչ ոքէն և ամէն մարդ գիտէ որ Կաթողիկոսին բնակութեանը յարմար սենեակ մը իսկ չկայ։ և ընդարձակ ծախքեր անգամ Պատրիարքարանի անուանէն վճարուեցան։

Տ. Սահակ Կաթողիկոսի նման ամէնէն սիրուած Հայրապետի մը համար անարգբերը պիտի չմնան ընդհանրապէս Կիւրիոսիկ. Թէև սիրով պիտի պատրաստեն Ն. Ամենապատուութեան կրթական ու եկեղեցական հրատարակութիւնները, սակայն նախնական ծախքերու համար գաւառական մեծ գումարի մը պէտք կայ, զոր ֆայթաթել եթէ ոչ անկարելի գէթ դժուար է Կիւրիոս Աթոռին համեստ վիճակագիրներուն համար։ Ս. Կաթողիկոսին ամ պատրաստ չեն ամենայն ... կոնդակովը դրամ պանդել, նեղ հանգիստ դրամագրգը կայ և գիտակ է վանքին վիճակին։ անդին տամիզը կայ որ տարտինակ պիտի գանայ տարիներ ծրէն իսկ Կաթողիկոսին դրամ պահանջելու փութիկոտութիւնը։

Այս ամէնքը նկատելութեան առնելով մեծ յոյս ունինք որ բարեկամ անձնաւորութիւններ պիտի փութան յարգել իրենց խոստումը և քաջալերել Կաթողիկոսը, անոր արամադրութեան տակ դնելով կարեւոր գումարներ, Ս. Աթոռին ու վանքին պայծառութիւնը գործածուելու համար։

Մենք հաւատք ունինք մեր Ժողովուրդին առատաձեռնութեանը վրայ, որուն իրաւ կենդանի ապացոյց կը փայլին գիւղական, եկեղեցական ու կրթական շատ մը հոկայ հնարատութիւններ, որոնց մէջ Կիւրիոս վանքն ալ անդուլ իրաւունք ունի իր հնամենի պայծառութիւնը պահելու և նոր անունի վիճակ մը հանելու, քանի որ հաստատ վանք մը չէ այն, այլ Հայրապետական աթոռ մը որ ծրնունդ պիտի տայ չատ մը ազգային և զարգացման վարդապետներու, եպիսկոպոսներու Ը ենին իսկ Կաթողիկոսներու։

Ամեն. Տ. Սահակ Կաթողիկոս և Ս. Պատրիարք Հայրն ու հանրութեան մէջ ձայն ու ձեռնասանութիւն ունեցող անձնաւորութիւններ անդուլ Կիւրիոս Կաթողիկոսութեան ասանդ կանոնութիւնն անոր յաւէտ բարձր դիրքի մը արժանի դարձնելու համար առնելով, անհրաժեշտ կարգադրութիւնները պիտի դնեն այս Ս. Աթոռին նպատակին, որ ամէնէն աւելի ներկու բանի կը կարօտի, մեծաձեռներու դրամին և վարական նեղ նաւորութեանց ուղղամտութեան ու բարեհաւատութեան։

ԴԷՊ Ի ԿԱՂԱՆԴ

(ՓՐՕՖԻԼԱԾ ԷՖԵՐ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՏՈՐԷՆ)

Մէկուկէսը կայ ժամը. գիշեր։

Հոգերին կերած են։ Ամենաւերը սենեակը՝ ուր լեցուած է ընտանիքն ամբողջ՝ հոս մը կը պահէ իր մէջ որ կը մտանէ թէ քիչ մը տարօրինուած է ճաշի սեղանը։

Տարօրինուածները ահաւոր կը դարձնէին դուրսի օդը, փչումներուն թափ տալով, եւ կարկտաւոր որ քամիներէն պնդացած կը թափթփի՝ կուգայ ծափել ապակիներուն տակին։ Բիւրեղ ամանի մը մէջ կարմիր աբեհի կը թափին չարունակ, կարկուտին երգը։

Գտրիկը, Աբգարիս, մակար ձեռուքները իր մանկապարէզի գոգնոցին տակ կը տանի, յեսոյ կ'երթայ դէպ ի պատուհան, և, վարագոյրին քղանցքը դէմքէն ետնելով՝ ապակիին կը դիտէ դժբաղդները ու կարկուտէն կոփուող ապակիները։

—«Նայէ, մայրիկ, Ասլանապատն չէթ չէթ կ'ընէ կոր ճամբերնիս։..»

Կուգայ կրակարանին քով, եւ տաղտարի ցիցերու պէս քիթ քիթի տընկուած թաղոյնտիուն վերեւ բռնելով թաթիկները՝ կը սկսի տաքնալ խաղիկ յանմտանիներով։ Կրակը նուազ կը փոխէ իր գոյնը։

Զեղուն է կարծ՝ լամբար մը կայ։ Հատարակ արձաթներու լամբար մըն է ատիկա, երկաթ ցօղի մը մէջ կազին ամանը նատած իր խանական փապարին հետ, ու վրան թիրեղ լուսամփոփը։ անարդ, տեսքով համեստ՝ իր տէրերուն հանգուստակ։ Տակը, կրակարանին շուրջը Արամայիսին քոյրը, մայրը և հանին նստեր կ'աշխատին իրարմէ բաց գաղ։

Բուրիկինը նուրբ ասեղնագործութիւն մըն է։ Մոմակած մատանիը մեկ կարելու նման ծակտէն հիւսուած քին վրայ կը փակուին ու կը բացուին։ և ճերմակ թելը կեռ ասեղին կառչած՝ կը շարունակուի մինչեւ աղջկան գոգը։ կկոցին վրայ ցանցակերպ փաթթուած։ Ամէն շարժումի թելէն մաս մը կը կարի և կկոցը գոգին մէջ կ'ոսոսան։ Անուշ խարաշ մը։ Երբ ձեռքերը սպիտակ, արուեստի դրամանգներ կը յորդին, միտքն ալ իր կարգին ծանիկներ կը բանի կուսական իր սիրուն գանկին մէջ, անաբիլի համագոյն ծաղիկներ։

Աստրիկինը թեւատա չնչիկ մըն է։ Կտաւը ծունկին վրայ քաշուած՝ իր ճուրքերը ներս կ'ամփոփէ եղունգի ճարպ անցքով մը։ և ասեղը հանգրիճուած ծալքին զիկզակ ճամբայ մը կ'պտնէ։ բարակ աղմուկ մը հանելով կերպասը ծակտիկած պակղան։ Մասխոհ, անժպտուն գլուխ մը։ երեսներուն վրայ, կապերուն չուրջ՝ ցաւի ցեղումներ. տաղտարած, վիշտ քաշած կին մը վերջապէս։

Երկուքն ալ աթոռ ունին տակերնին։ Հանին որ քովերնին է՝ բազմոցվրայէ։ Սեւ կոզպարը գանկէն կզակերուն տակ բերած, թուշը քիթին հասնելու չափ վեր ցցուած, ճշմարիտ տիպար մը դատամ, փսս բուրող կնկան մը։ Վրանոցին մուշտակը ազատ դեղինով մը դուրս կը պոռթկայ, մինչեւ թմբռնած վիզը լեցուելով, և ակոցը լոյսի երկու կաթիլներ կը դնէ դէմքին վրայ։ Ափին մէջ փայտէ իլ մը կը դարձրնկի, վեր բռնուած թեւէն կախ, ուր բիբեր կը սեւեռուին ապաքին երեւոյթով մը։ Գղուած բուրդը կ'ոլորի։ կը բարկընայ և մանուած թելը իլին մէջը պլորելով կու գայ կարծառը մեծցընել։

Բուրդ մանելէն զատ, ուրիշ զբաղում մըն ալ ունի հանին։ Օրօրոց մը կայ գետինը։ հոն նիրհողը Արամայիսն պզտիկ եղբայրն է։ Ցրբ ուժգ մը քոյնէ եռաց սկսի ճեղ ատիկա, պառուին ծալուած ճիվերէն մէկը դէպ ի դուրս կ'երկնցնայ և ցնցգմ մը կուտայ ջրանին։ Փայտէ կլոր գահուառքակը կ'երերակայ աջ ու ձախ, տախտակամածին վրայ խելօք դղրդումներ կը ճնչեն ու կը գադրի։

Ընդհատում չի կայ։ Երեքը մէկ գլուխնին վար ծռած կը տատին, ճատուն մը իսկ չի հանելով։ Իրը ազմուկ, մկրատին չուրջերն են որ տաեն տաեն կը շաչին՝ կերպասը կրծելով, կամ ջատուկին գիպտին վրայ ոլորուող բուրդն է որ ֆը՛ռ... ատին է վար կը թաւալի, իլն ուժգին պտոյտ մը տալու համար։ Տղան ատոնց անխոսութենէն և մէկէն միւս նայելէ ապաղաց՝ ձեռք կ'առնէ ուներին և կածկոծուքներուն հետ կը խաղայ։

Զեղուն է իլնող լոյսը դէպ ի իրենց կռնակը կը փռէ այս չորսին սատերները զատ զատ. և ցրտ հեղինոց խուզբը՝ իր չուքին պէս մուռնչ՝ խորհրդաւոր ուրի մը կը հանի։

Անդին, ցած սեղանի մը վրայ ուրիշ ճրագ մըն ալ կը վառի։ Առջին անցնողը թիկունքին սեւ կ'երեւայ։ Հայրերնին է, ոսկերիչ։ Ճրագին չիրը փրէն նեսած՝ սիկառի թուղթէ պէշտակ մը կը կրէ ծակին տեղ որ դեղնատած է, պարարի մը վրայ լաթէ խաբան փակցուած տեսքով մը, ու լոյսը ատոր ճիղքէն չուզէ տեսնելուն՝ կը մխատ չիչեն պարանոցէ Ճրագին քով ոգեկոց մը կը պլպլայ։ Դեղնարակ պատրոյգը ալբոնոլի լիճին մէջ կ'ուռի ալամոզ, ու վերէն, սեւ կապին կոկորդն բոցը կապոյտ լեզուի մը պէս վեր կը թռիչ Ոսկերիչի խոտովակը, մեկ դիէն մարդուն չուրջին, կը փշուի ատեն ատեն, ու բոցը կը պատկի ոսկեձոյլ երկու պզտիկ ծաղիկներու վրայ։ Շինուելիք ոսկեր են։ Սրբեմն դաղար, որ ատեն կը դառնայ մարդը իրեններուն և դուրսի օդին ակնարկելով.

—«Քարա եէլէն էսիոր՝ արաբ պօղուգ հավանը», կը ձայնէ զարհուրած,

—«Ատիկա մանի մըն է, կը յարէ կինը, միաբդ կու գայ, նշանաւոր գիշերը կանցեցիր...»։

Հին յիշատակի մը զարթնումէն՝ աղջկան ու հանին դէմքերուն վրայ ծիծաղի ծալք մը կը խաղայ։ Նորէն լռութիւն, ամէնքը մէկ նորէն գործի, մարդը ատեն գանելով մարուկ սիկառը ծրծարծելու և ուշով վեր քաշելու դայն, մտէխի լայն յորձանքի մը հետ որ ռունգերէն դուրս կը վիժի և ճրագն ի վեր կը տարաղի։

* * *

Այդ զբաղումները և այդ լռակաց, անաբիր դիրքերը կարող կ'ըլլան վերջապէս երկու զոյգերն ալ յարբ քարերով հասան Թատրոնին դուռը։ ուր ոնոգին բազմութիւն մը խռնուած՝ մուտքը կը դիտէր հանդիսականներուն։ Ներկայարներ։ ծաղկեվաճառներ, պիստակ ձն. ծախողներ, փոքրիկ ծառայութիւններ կատարելու պատրաստ լաճեր, կառապաններ և վերջապէս ժողովրդին երրորդական խաւերէն հարիւրաւոր անձինք չորչնակ մը կազմած, հրամաններուն կը սպասէին Թատերասէրներուն։

Օրիորդին ընկերացող մեծդի մարդը մանիշակներու փնիկ մը գնելով Օրիորդին ներկայեց և երկուքը մէկէն մտան Թատերասրահէն ներս։ Պետրոս ալ նոյնպէս մանիշակ փունջ մը գնելով հետեւեցաւ անոնց ու տոմսակը ցուցնելով, պաշտօնէի մը կողմէ առաջնորդուեցան իրենց կանուխէն վարձած օթեակը։

Թատերասրահը օթեակներովն ու վերնայարկովը լեցուած էր կատարելապէս, և զրեթէ չատեր ալ ոտքի վրայ մնացած էին տեղ չըլլալուն համար։ Տիկիններ իրենց գիշերոցի արդուզարդով կրկնապատկած էին հրապոյրը օթեակներուն, որոնց ամէնքն ալ մէկիկ մէկիկ աչքէ անցուց Պետրոս, իր հետախուզողի սուր նայուածքով։ Արդուկողը խիստ դոհ իր այսօրուան բացարիկ դիրքէն, մոռցած էր վճարած դրամներուն կսկիծը, և մեծատուն արկինի մը հովեր առած, աս ու ան օթեակը կը նայէր ծանօթ մը գտնելու յոյսով, որուն կարող ըլլար ցուցնել իր պերճանքը։ Տիկնոջ աչքերը դիմացի օթեակին յատեցան, ուր գարեկրատան մէջ տեսած օրիորդը ու ընկերը նշմարելով.

—Նայէ՛ Պետրոս, ըսաւ, քուկինս ներդ հիշդ մեր դիմացն են։

—Իրենե՞ր ալ են, հարցուց Պետրոս, որ ոնիրչ օթեակի մը տիկինները կը դիտէր։

—Զնայէ՛ս, կրկնեց արդուկողը։

Պետրոս անզգալաբար դարձաւ օրիորդին նստած օթեակը ու ոչնի անբացարելի հրճուանքով տեսաւ որ Օրիորդը իրենց կը նայէր։ Գլուխով բարև մը տալ կամ յարգական ցոյց մը ընել անշուշտ մեծ պատիւ պիտի ըլլար իրեն համար։ բայց ասանկ յանդգնութիւն մը մինչեւ ո՞ր աստիճան ընդունելութեան պիտի արժանանար օրիորդին կողմէ։ Ինդի՞ր էր ասիկա։

Վերջապէս վարագոյրը բացուեցաւ ու ամէն աչք դէպի Թատերաբեմն ուղղուեցան ուր սկսած էր առաջին արարուածը «Վիլիերիէ վարսանին»։ բայց Պետրոս ընաւ չէր հետաքրքրուեր ոչ Թատերախաղով, ոչ դերասանները, պսպղուն հագուստներով, ոչ ալ ուրիշ օթեակներու մէջ խնդացուած գեղեցիկ տիկիններով։ Ամբողջ ուշադրութիւնը անծանօթ օրիորդին նուիրած, միաբդ կը չարչարէր ո և է միջոցով մը անոր համակրութիւնն արժանանալու։ Ներկայացումին սկսելը սա առաւելութիւնն տուեր որ արդուկողը չէր աղտկացներ զինք անտեղի հարցումներով և բոլորովին խաղին նուիրուած ըլլալով։ ազատ կը թողեր զինք իր մտածումներուն մէջ։ Բայց հակառակ իրատեսութեան նայուածքներուն, երբեմն արդը գտնէ քաղաքութիւն չէր գտներ օրիորդին, որ իրրեւ հաստատ Թատերասէր՝ տեսարանին չէր վրիպեցներ գերասաններու ամէնէն փոքրիկ մեկ շարժումն իսկ։

Ներկայացումը գաղդիերէն կը սարուէր, եւ Մաքրիկ հանըմ չատ քիչ բան կը հասկնար տեսածներէն, ուստի Պետրոս բոլորովին լքած չըլլալու համար իր բարեբարուհին, սկսաւ բացատրութիւններ տալ անոր ներկայացումին նկատմամբ։

(Շարունակելի)

նիկին պարզմիտ հարցումէն կակղացած՝ ակնկալն ի վար սպէս փսփսաց.

—Ան պուրդերով հարիկիդ չիթա մը չորաց հուսեմ պլտոր. տիր կաղնու հանդիպիլքէ. խապար չիտաս, համուշս...։

Կը մնար հայրը։ Սիրտին ալէվկիր ունի՝ պիտի կրնար հանդարտեցնել. տեսնենք ան ի՞նչ պիտի զուրցէր իրեն։

—Մա պրարիկները քրոջդ, մենծերը մայրիկիդ։ Ոշ են չինածներս, իրենց ընծայ պիտի ընեմ կաղնտանին. սո՛ւս... մարդու բան մ'ըսեր։

Ուռեցաւ, լեցուեցաւ Արամայիս։ Իրեն բան մը ասուղ չիկար։ Ինչ հաչիւ էր՝ խելքը չէր հասներ։ Օրբանը պառկորդին անդամ զոյգ մը մինիրիկ կօչիկ բերած էին առլի իրիկուընէ, միանցիր իրարու համար մէյմէկ ընծայ կը բաշէին. իրե՞ն։ Ամենողը իրը չէին՝, պէտք չէր որ էն առաջ գինքը խելք ընէին։ Չ'արուներին սիրտիկը։ Ուզեց վերջին անդամ մը՝ ալ ոգել այն գոյրած սասիաւորը՝ որով Ամանորի գիւղ Թուխիներ կը ասրփոդուէին իրեն համատի էանիներս հասցէին, բայց բառերը կորտեցան, հէմուեցան ներսիդին ու բերանը մանգամ փականքի պէս կզպուած մնաց։ Անկիւն մը քաշուէր, փառաւոր լայ մը դնէր՝ թերեւս գուլթի կարնա՞ր բերել իր�ները. ինչո՞ւ ատիայն արցունքով չհամ ըլար իր ընծան. որդեգրիր մը, ո՞րը մը էր ինք ասոնց քով։

Ցանկարծ տարօրինակ յղացում մը ծնունդ առաւ իր գանկին մէջ։ Անանկ չէր ըլլար, ասա՛նկ կ'ըլար. անգութ, ռնասարեր ծնոզքին սիրուն դա՞ս մը գոնէ առած ըլլար։ Զգոյշ քայլերով սահեցաւ օրլանին մօտ և քակելով լաթի դէզը՝ որ կար նորածիներն վրայ, կամացուկ մը գիրկը առաւ տղաբիկը ու եկաւ կրակարանին շուրջ, հեւալով, դողալով։ Տղակը կը թաւէր մուչ մուչ ննջել դեռ։

Գլուխին կախած ըլլալնուն՝ նշմարողը մէկներնէն քայրը եղաւ որ զարմացումի ձիչ մը հպիւ կրնալով ըսաւ.

—Ինչ ըրիր... բացագանչեց մէկուսի։

—Ան պէպէքը կաղնտանին մայրիկս ինձի նուէր պիտի տայ՝ սո՛ւս... մարդու բան մ'ըսեր...։

Հակառակ ձայնը կամաց հանելու ճիգին՝ ուժով էր խօսած։ Զորս գլուխ մէկ իր կողմը դարձան, տեսած ըլլալու համար նորանման «պէպէքը», և չորսերնին մէկ խնդուք մը պարեցուցին՝ Արամայիսի այս յանդուգն բրդէզութեան վրայ։

Դասը՝ պահանջուածէ՛ն աւելի սիրան առած էր ուղն, ու ծնողքը համախմբեցաւ Արամայիսի փափաքը իրագործել. սա պէպէքին պէս խոշոր գուլա մը գնելու հաստատ որոշումով։

ԹԷՕԴԻՍ։

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պ. ՍԱԿԱՍԹԱՅԻ ՄԱՀԸ

Պ. Սակասթա իր դպրիչին անկումէն վերջ չատ չդիմացաւ։ Սպանիոյ ազգային կուսակցութեան նախկին պետը մեռաւ յունուար 5ի օրը, սուրբ Թոքատապէ մը։ Պ. Սակասթա 1828 յուլիս 21ին ծնած էր Թորրէվիէյատրիամէրօսի մէջ, եւ քիչ մը առեն երկրաչափութիւն դաս տալէ վերջ մտած էր քաղաքական ասպարէզը։ Առաջին տարիներուն չատ հանդարտ կեանք մը չէ՛ անցուցած եւ քանիցս, տիպուած է օտար երկիրներ ապրիլ. 1868ի դէպքերէն վերջ, որոնց մասնակցեցաւ Սէրրանոյ մարշալատիին հետ, ներքին գործոց նախարարութեան պաշտօնին կոչուեցաւ, եւ այդ տարիս գործադրութեան դրաւ իր սեմական գաղափարները. 1870ին, ինք ալ համամիտ էր Սավուոյի Ամեդէ Թագաւորին թեկնածութեան եւ անոր տուաւ իր քուէն։

1873-74ի կարճատեւ հանրապետութենէն վերջ, Պ. Սակասթա կրկին նախարար եղաւ Սէրրանոյ մարշալատիին հետ, բայց ո՛չ երկար տեւեց։ Նոյն տարուան դեկտեմբերի 29ին, մարշալատա Մարթինէզ-Քամբոս՝ իր հմբաւաւոր յայտարարութեամբ թագաւոր հռչակեց Ալֆոնս ԺԲ.ը։ Քանի մը ամիս վերջ, Պ. Սակասթա Մարթինէս-Քամբոսի՝ արեցաւ եւ ալ անուհետեւ միապետութեան ամենէն ջերմ պաշտպաններէն մէկը եղաւ. 1881ին, Ալֆոնս ԺԲ. պաշտօնի կոչեց զայն։ Անկէ ի վեր, պարբերաբար կոչուած է երկրին գործերը վարելու։

1885ին, երբ աղտաւական կուսակցութիւնը երկրին գործերը ձեռք առաւ, Պ. Սակասթա մասնակցեցաւ ընդունելի ազգ մը բարենորոգումներ, ինչ որ ընդհ. քուէարկութեան դրութիւնը, եւ այլն, որոնց սակայն հակառակեցաւ պահպանողական կուսակցութիւնը։ Իրեն յաջորդեց Պ. Քանովաս տէլ Քաստիլիոն՝ որ յաջորդեց, չատ չպարեցաւ, եւ նախարարութեան պաշտօնը կրկին Պ. Սակասթայի անցաւ։ Պ. Սակասթա է որ իբր Սպանիոյ նախարարապետ, սպանեւամերիկեան պատերազմին վերջերը, 1898ին, ստորագրեց Բարիզի դաշնագիրը՝ որուն տրամադրութեանց համաձայն Սպանիոյ ձեռքէն կ'ելլէին Փիլիպինեան եւ Քուպան։

* * * Պ. Սակասթայի վերջին վայրկեաններուն նկատմամբ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին Մադրիտէն՝ յունուար 5 թուականով.—

Այսօր, ցորեկէն վերջ իմացուեցաւ Պ. Սակասթայի մահը։ Լուրը օխալ էր տարածուն, բայց Պ. Սակասթայի ալ վայրկեանները համբուած էին։ Բժիշկները կ'ըսէին թէ հազիւ մինչեւ կէս գիշեր կրնայ տարիլ։ Թագաւորը երեւանդամ պաշտամանները զրկելով հրաւիրին որպիսութիւնը հարցուց։ Աւելի ետքը, Թագաւորը իր անձնական բժիշկը, Տոքթ. Ալվարէսը զրկեց, բժշկական խորհրդակցութիւն կատարելու համար։ Մայր Թագուհին ալ իր կողմէ զրաւվար Գամարանը զրկեց։ Պ. Սակասթա մեռաւ կէս գիշերէն մէկուկէս ժամ առաջ։ Մահուան լուրը չատ դառն ազդաւորութիւն մը առաջ բերաւ բովանդակ քաղքին մէջ։ Մարտիի լրագիրներու կողմէ հարցուեցաւ Մադրիտի եպիսկոպոսին թէ Պ. Սակասթա խոստովանեցա՞ւ վերջին չունչը առնելէ առաջ։ Եպիսկոպոսը պատասխանեց թէ չի կրնար այդ հարցման պատասխանել։ Պ. Սիլվէյա ալ գրած էր իր անունը արձանագրելու Պ. Սակասթայի բնակարանը դրուած արձանագրութեան առաջին մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Պերլինէն կը հեռագրեն յունուար 5 թուականով.—

Գերմանիոյ պատերազմական նախարարութեան 1903 ելմտացոյցը հաստատեալ կերպով պատրաստուած է.— Սովորական ծախքերը՝ 448,160,814 մարք, այսինքն՝ 1902 տարուանէն 5,451,700 մարք աւելի։ Սովորական պիւտճէի համար արտաքոյ կարգի ծախքեր՝ 34,064,618 մարք, 1902 տարուանէն 5,863,372 մարք աւելի։ Արտաքոյ կարգի ծախքեր՝ 23,246,300 մարք, 1902 տարուանէն 4,661,050 մարք աւելի։

Հիմակուց՝ 103,000 մարքի վարկ մը խնդրուած է խորհրդարանէն՝ Պերլինի մէջ տարներու յատուկ զինուորական-հոգեբանական վարժարան մը բանալու համար։ Վարժարանը պիտի բացուի 1903 ին։ 1904 տարուան համար տարեկան մատակարարութեան ծախք պիտի երթայ 400,000 մարք։ Իսկ 1906 էն վերջ 311,000 մարք։

Նաւային նախարարութեան 1903 տարուան ելմտացոյցին մէջ՝ երբ տարեկան ծախքինդանակուած է 93,396,370 մարք, այսինքն 1902 տարուանէն 6,536,391 մարք աւելի։ Շինութեանց և սպառազինմանց համար նախատեսուած արտաքոյ կարգի ծախքերը կը հասնին 104,661,000 մարք. 1902 տարուանէն 1.649,000 մարք աւելի։ Այդ գումարին 74,375,000 մարք պիտի յատկանայ նաւային շինութեանց որոնց համար նախորդ տարին 791,000 մարք աւելի ծախսուած էր։

ՏԷԼԷԻԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Անգլիոյ էտուարտ Թագաւորին հնդկատանի կայսր հռչակուելուն առթիւ, Տէլէիի մէջ կատարուած հանդէսներուն գլխաւոր փայլը կը կազմէին այն մեծագին քարերն ու ադամանդները՝ զորս գլխաւորաբար կը կրէին բեկի պէտերը։

Հնդկատանի փոխարքայ Լորտ Քըրզընը, փափաքելով իրենց ամբողջութեան մէջ ցուցադրել բոլոր այն թանկագին քարերը, յատուկ ցուցահանդէս մը կազմած էր, ուր հաւաքուած էին անոնց ամէնէն գեղեցիկները, որոնք 8 10 միլիոն ֆրանքի արժէք մը ունին։

«Տէյլի Մէյլի» ուղղուած հեռագիր մը սակայն ցոյց կուտայ թէ խոհեմ գործ մը չէ այդչափ մեծ քանակութեամբ գոհար հաւաքել մէկ տեղ մը։ Քիչ մնացեր է որ ցուցադրուած բոլոր թանկագին քարերն ալ գողցուին։ Գահանները՝ չրջագայած տաւնին կը տեսնեն որ խումբ մը բնիկներ ցուցասիրողները բանալի վերջ թանկագին քարերը կը ՝ներեն։ Կարճ կռիւ մը տեղի կ'ունենայ, որու միջոցին գանարներէն մաս մը գետին կը թափի։ Վերջապէս զինուորները կը յաջողին գողերը ձերբակալել։ Այս դէպքին վրայ, Լորտ Քըրզընն վերջ տուած է ցուցահանդէսին։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿ

Թարգմանեց ԴԱՍԻՄ

Յատկապէս «Մանզումէ»ի համար

ԿԱՐԴԱԼ ԵՐԵՐՈՐԴ ԵՐԵՍԸ

ԽՆԱՄՈՎ ՊԱՀԵՑԷՔ ԹԻԹԵՐԸ

83—120

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, 8 Յունուար —«Բոլէդիզէ Քորէսբոնտէնց» կը տեղեկանայ թէ Պուլկարիոյ ելմտական նախարար Մ. Սարաֆով, որ Բարիզ երթալուն առթիւ երէկ Վիեննա հանդիպեցաւ, նպատակ ունի հարթել այն դժուարութիւնները, որոնք ծագում առած են վերջին փոխառութեան պայմանագրին մէջ գտնի յօդուածներուն արուած մեկնութենէն։

ՊԵԼԿՐԱԴ.— Կը հերքուի օրագրերու այն լուրը թէ, կոմս Լամսդորֆի պաշտօնին վերաբերեալ վաւերաթուղթեր գողցուած են Նիշի մէջ։ Այդ տեսակ վաւերաթուղթեր գոյութիւն չունին։

ԲԱՐԻԶ.— Հարցաքննիչ դատաւորը այսօր հարցաքննեց տիկին Հիւմպերտ, որ խրօխտ պատասխաններ տուաւ առաջին հարցումներուն։ Կ'ըսեն թէ մինչեւ իսկ պնդեր է որ Քրաուֆորտի ժառանգութեան մասին ըսուածները ճիշդ են, թէ Քրաուֆորտները գոյութիւն ունին և թէ քիչ ատենէն զանոնք ալ, ժառանգութիւնն ալ պիտի տեսնեն։

ՄԱՏՐԻՏ.— Պաշտօնապէս կը հերքուին այն լուրը թէ Սպանիոյ և Անգլիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը ստորագրուեր է։

ՀՌՈՄ.— Զաբը Ապրիլի վերջերը իսկ Գերմանիոյ կայսրը՝ մայիսի կէսին պիտի այցելէն Հռոմ։

ԺԸՆԵՎ.— Մաքսանիոյ իշխանուհին կացութիւնը չատ կարեւոր գաղտնի բանակցութեանց նիւթ եղած է։ Մ. Ժիրօն երէկ Լօզան գնաց, հեռացումը նշան մը կը նկատուի մօտաւոր կարգադրութեան։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսական դեսպան Մ. Քոնտրոն, որ այսօր Գոլիս պիտի մեկներ, յետաձգեց իր մեկնումը։

—Նախկին նախարար Մ. Գերթրէ ընդունեց ազատախոհներու ազգային ընկերակցութեան նախագահութիւնը։

ՍԱԼՑՊՈՒՐԳ.— Ընտանեկան խորհուրդը որոշեց Լէորոյա Ֆէրտինանտ արհիւրուքսին ժառանգական խնդիրը կարգադրել և զայն այլ ևս ընտանիքի անդամ չճանչնալ։

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմա կիւնիւ Սելամլըգ ըէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի չերիֆինէ իճրա պոյրուլմուշ ապր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԸ Շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Իտալիոյ Թագուհիին, անոր ծննդեան տարեդարձին առթիւ։

ԹՈՒՐԲԵԻԹՈՒՍ Առեւտրական դաշնագրին վերանորոգման մասին բանակցելու համար, Բ. Դրան մէջ խառն յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, ուր Ռուսիոյ կողմէ դեսպան Ա. Թարգան Մ. Մայթով ներկայ պիտի գտնուի։ Յանձնաժողովը նախընթաց օր իր Ա. նիստը գումարեց։

ԿԱՑՍ. ՆՈՒԷՐ.— Աւստրիոյ Ծրանց Եօզէֆ կայսր կողմէ Վեհ. Սուլթանին նուիրուած մաճառական 8 ձիաւոր ընծայները Գոլիս հասան։

ՈՏԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐԸ.—«Սէրվէթ» կ'ըսէ թէ զեկուցուեցաւ քրիստոնեայ ճնարարութեանց Գարիբարքարանները, որպէս զի պէտք եղած միջոցները ձեռք առնեն քրիստոնեաներուն մէջ ալ ալքոլամոլութիւնը չսփռուելու համար։ Այս առթիւ, կ'ըսէ նոյն թերթը, յատուկ խրատականներ խոսուած են եկեղեցիներուն մէջ։

—Շիրքէթի չրգենաւներուն քամառդները ասկից ետք չպիտի կրնան օղի հայն ծախել չրգենաւներուն մէջ։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ու Գալաթիայի կազի ընկերութիւնը Բաղաքապետութեան դիմում ըրած է արտօնագրին մէջ յիշատակուածին համաձայն, Սկիւտարի Գալաթայի ելեկտրական լոյսի գործարան մը հիմնելու համար։

Նոյն ընկերութիւնը կ'ըսէ թէ արդէն Գալաթիայի կեդրոնին մէջ կազով շարժող ուժակ մը հաստատած է, և նաեւ կատարած է հարկ եղած զեներատորները, ելեկտրական կազով լուսաւորելու համար այդ վայրը։

ԹՈՒՐՉԱՑԻ դիւղաքաղաքը, որ անցած տարի հրդեհէ մը աւերուած էր վերահաստատելու համար ճարտարապետներու յանձնաժողով մը զրկուած էր Բաղաքապետութեան կողմէ։ Նոյն յանձնաժողովը ծրագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն կարելի է 5 հոգիի բնակութեան յարմար երկու սենեակով տնակներ կառուցանել, իւրաքանչիւրը 760 ղրուշի չափ ծախքով մը։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ քալէրայի և ասոր պէս վարակող հիւանդութիւններու առաջքը առնելու համար, Վեհ. Սուլթանը հրամայեց որ մաքրութեան խիստ ուշադրութիւն դարձուի և ժողովուրդը եռացած ջուրը միայն խմէ։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ընդհ. քննիչ Հիւսէյին Հիւմի փաշա, հեռագրած է թէ Գոսավայի մէջ կարգ մը քրիստոնեայ ոստիկաններ իրենց օրինական երդումէն ետք գօրքի ձեռնարկած են, իսկ Սկիւպի քրիստոնեայ ոստիկաններուն թիւն ալ աւելցած է։

—Բարձրագոյն հրամանով, հրամայ զրկուեցաւ կայս. Դ. զօրանախին ընդհ. հրամանատարին, որպէս զի միջոցներ տեսնէ հոս հոն պատուբաց աւազակներն ալ մօտ օրերս ձերբակալելով, Բալմէլիի նահանգներուն մէջ տարբերական դէպքերու կարգը մնացած ոճիրները բոլորովին մէջտեղէն վերնան։

—Սկիւպէն կը գրեն թէ ընդհանուր քննիչ Հիւսէյին Հիւմի փաշա և նահանգին պաշտօնատարները տարաբոյ կարգի գործունէութիւն մը ցոյց կուտան իրենց պարականութեան գործադրութիւնի մէջ։ Սկիւպի մէջ հանգանակութեամբ մը նոր հիւանդանոցի մը շինութիւնը պիտի սկսուի մօտ օրէն։

—Բալմէլիի նահանգներուն մէջ գործադրեալ վարչական բարեկարգումներէն մին ալ չատ մը նոր գիւղախուցերը (նահիէ) կազմութիւնն է։ Սէլանիկի կուսակալութիւնը իր իրաւասութեան տակ գտնուած գաւառակներու իշխանութենց հետ այս մասին բանակցութիւն կատարելով, պատասխան տուած է թէ ամէն մէկ գաւառակի մէջ պէտք է 3 գիւղախումբ կազմել։ Նահանգին իսմբելի ժողովը այս մասին երկար բաբանի խորհրդակցութիւններ կատարելով, որոշեր է 65 նոր գիւղախումբ կազմել Սէլանիկի նահանգին մէջ։

—Սէլանիկի կեդրոնական գաւառակը Ա. կարգի գաւառակ մը պիտի ըլլայ։ Այս գաւառակին Իսպարէի ժողովին անդամներն ալ ընտրուելու վրայ են արդէն։

ՕՍՄ. ԾԽԱԽՈՏՆԵՐԸ.— Սէլանիկի «Աստր» թերթը կ'ըսէ թէ, 90 միլիոն Օսմ.ոսկի դրամագլուխով Ամերիկայի մէջ կազմուած ընկերութեան մը ներկայացուցիչները Տրամայի ու Սերէզի բոլոր ծխախոտները կը գնեն ուզ գիներով, առանց նկատի առնելու անոնց տեսակը։ Ճումա Գալայի ծխախոտները որոնց ամէնէն ազէկ տեսակները 8—10 ղրուշ կ'արժէին, այս տարի մինչեւ 17 ղրուշի ծախուած են։ Այդ տեղը տարեկան 500,000 օխա ծխախոտ կ'արտադրէ, որով գիներու այդ բարձրացումէն 30—40,000 ոսկի հաւելուածի առաջելութիւն մը պիտի գոյանար։ Սակայն այս տարի երկրագործները գիներու բարձրացումէն չեն կրցած օգտուիլ առաջուց ծախած ըլլալով իրենց բերքերը, բայց կը յուսացուի թէ յառաջիկայ տարի օգտուին։ «Աստր» կը խրատէ երկրագործները կանխաւ կարգ մը յանձնակատարներու չծախել իրենց ծխախոտները, եթէ կ'ուզեն որ գիներու բարձրացումէն օգտուին։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Թոքատի նախարդ կառավարիչ Գէքիր փաշա Գոլիս ժամանեց։

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Անսպասելի նուագարարանին Տնօրէն Մ. Բէրրոնէ որ Գոլիս կը գտնուէր կնոջը և 3 զաւակներուն հետ, Իտալիա մեկնեցաւ։

ԳԷՇԻՐԹԱՇԻ Շէյխիք Տէրէ թաղին Ատա փողոցին նախընթաց գիշեր ծագած հրդեհին—ուր 15—16 տուն այրած էին—հրկիզեալներուն հաց, պանիր և ուրիշ ուտելիքներ բաժնուեցան կայս. Իրատէի մը համաձայն։

Քիլի նուագարանին մէջ օտ. նոր յատանաւին չինութիւնը սկսուած է։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻԶՄԻՐԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ.—Իզմիրէն կը գրեն.— «Երկրաշարժի ցնցումները յարդ կը շարունակուին հոս չատ թեթեւ կերպով, այնպէս որ այս պարագան անսոյզ կացութիւն մը յառաջ բերած է. ժողովուրդը թէեւ տեղի ունեցած մերթ ընդ մերթ մեծ ցնցումներու վարժուած է, սակայն վախի մէջ է իւ մի գուցէ դժբաղդութիւն մը պատահի։ Ահա այս պատճառաւ հակումներ կատարուեցան եկեղեցեաց մէջ»։

«և եթէ հնութիւններու ձեռք դպցնելու խզճաարութիւնը գոյութիւն չունենար, ապահովապէս այդ վաղեմի ամպիոնն ալ պիտի վերցուէր բոլորովին, քանի որ intru բան մըն է ան, և Պատրիարքի մը հոնկէ քարոզումը անտեղի, վասն զի հանդիպակաց սիւները արտասանուած ձայնը կը բեկբեկեն» կ'ըսեն։

Ամենէն խորհրդաւոր երեւոյթը այդ կատարին և այդ սիւներուն՝ երկոտասան Մարգարէից պատկերներուն տուղաչարքն է։ Սրբազան պատմութեան հետեւողութեամբ և ժամանակագրական կարգով մը տարեանատրուած, դէմ դիմի։ Թուանք անուններին, Մովսէս ու Սամուէլ, Դաւիթ ու Եղիա, Եղիսէ ու Օշէան, Եսայի և Յովել, Երեմիա և Եզեկիել, Դանիել ու Զաքարիա, ամէնքն ալ դեպի երկինք մէկ մէկ խորհրդապատի սեւեռեալներով, արքաւորին արքայն դէմքերը և Աստուածութեան ուրոյն փառքերը։ Իրենցմէ Եսային մանաւանդ՝ որ «կայծակնամարտուր» յորջորջումը ունի, դիտորդին հայեացքը դէպի իրեն կը կարթէ։ Նախկին բոլոր կանթեղները և ջահերը վերցուած են և իրենց տեղ նորեր կախուած են, կարմիր և դեղնկնկար և սկահակաձեւ կանթեղներ ու չքեղ ջահեր՝ որոնց բիւրեղ պրիսմակները ոսկեւոր ցոլք մը կը տրակեն մինչեւ ներքին մէջ։ Թիւով 43 հատ են ատոնք, արդիւնք՝ Տաճարին լուսարարապետ Տ. Խաչատուր հօր որ իր արուեստին նուրբ ճաշակովը և գաղտնիքովը իրար զուգուած է բիւրեղ բեկորները։ Սրբատեան էֆ.ն՝ որ չինութեան բոլոր պիտոյքը անխնայ հոգացած է ցայսօր, Ս. Պատրիարք հօր խոստովանած է թէ իբր պարագ չէ որ կուտայ այդ 43 կանթեղները, այլ բացէն, իբր նուէր։ Այս խոստովանութիւնը՝ իր յուզիչ պարզութեանց մէջ՝ անդամ մը ևս ցոյց կուտայ մեծանուն բարերարին սիրոն ազնուութիւնը։ Այդ նուէրին դասէն է նաև գեղեցիկ ընդարձակ փոռոթը։

Անցնելով այս մանրամասնութիւններն, դառնանք դարձեալ դասուն։ Նախկին ձեւը հիմնովին ջնջուած է, և քառակուսի մասը՝ կիսաբոլոր չրջանակի մը վերածուած է, աւելի լայն ու ընդարձակ՝ ուր դպիրներ կարնան հանգիստ չարտրի։ Շրջափակը որ առաջ վանդակի ձեւ ունէր՝ անաչառ ծակտիքներով, բոլորովին փոխուած է, ճեղքերը փակուած՝ ընկուզենիի թերթերով։ Ինչ որ այդ կարգին վրայ նշմայք մը և փարթամութիւն մը կ'ասնը՝ ջնջելէ՝ պատրիարքանիստ աթոռն է որ դարձ, որ թէև հին ձեւը կանգուն՝ եւ սակայն գունագեղ ներկուած է և ոսկիի ու արծաթի չպարերով փայլեցուն, դիւթական աթոռ մը վերջապէ՝ որուն ներսի կողմը հիր թաւիլի բարձեր կը կպկղանան, նստաւորին ու պատուանդանին ճաշակաւոր ասրճաններովը։

Իսկ Ս. Խորանը որ ամպիոնին մէջտեղն կը կանգնի յաղթական՝ այս պիսի փառաւոր, հռաւաքաթարմակ տեսք մը ունի, որ Տաճարին բովանդակ վեհութիւնը զարկ մը կուտայ։ Եղեգի ոսկի ճաճանչները, ոսկեայ տարս ճանները եւ տարին ճակատը մանաւանդ ուր ցորենի օրայ մը և որթատունկի ոստ մը պատկ կը չօրենն իրենց մէջ կրելու համար հայ. Ս. Եկեղեցոյ խորհրդանշանը,—խաչափայտն, հովուական յուսկին եւ Սուրբ Գրքին պատկերները։ Հմտակ ոսկեզօծ են ասանք, դէպ ի դուրս քանդակուած, հերմակ, ազատ յատակի մը վրայ։ Խորանը՝ ուր 12 մոմեր անթարթ կը ապատեն, իր պարզունակ երեւոյթին մէջ կը ցուցնէ ճաշակը Ս. Պատրիարք հօր։ Արաբատատ ծաղկի ալ մի անոթ կայ հոն, և Աստուածամօր պատկերը՝ որ լուռ կը հսկէ այդ պարզութեան հանդէպ՝ խոհանք մը ունի ցիր կի Զաւկին հետ։ Այս մշտակաց պատկերէն զատ նորոգուած ու ներկուած են նաև հինգ պատկերներ՝ տարին համարեա տաւարներուն համար։ Մնուանդ. Ցարութիւն, Այլակերպում, Վերափոխում ու Խաչ։ Նաև ընթրեալ պատկերը։ Կատաւներուն բորբոս անմաս վիճակէն փրկած է զիրենք ծանթ հայ նկարիչ Եսայեանցն կարպիս էֆ.ն ջանալով հարազատ նմանութիւնը պահել պատկերներուն։ Մկրտութեան աւազանին պատկերն ալ իբր չատ ալոզ կ'արժէ յիշել։

* * *

Ցարակից չորս եկեղեցիներն ալ վերանորոգուած են բաւական։ Ս. Յարութիւնն ու Ս. Մնուանդ ներսով ու դուրսով, իսկ Ս. Խաչն ու Որդիք Որոտմանը արտաքուստ միայն։ Դպրոց սենեակները, աղքատախնամի խուցը և քահանայից յատկարժիրը ամբողջովին նորոգուած են, և վերցած այն խարխուլ և աւերակ մասերը որոնք արտաքուստ մը կը դնէին պարտէզին մէջ։ Մայր դուռը վար առնուած և գեղանկերա ճակատով մը վերսին հիւսուած է, քիւերով և ամպիտիէ դրուագներով, նաեւ գմբեթ մը յօրինուած որ

դրանը ճակատէն մինչեւ բանկալներուն եզրը կ'երկարի։ Նախկին բանկալին ձեւովը հանդիպակաց ուրիշ բանկալ մ'ալ կերտուած է, և այս ամբողջը կրցած է գեղեցկապէս կերպարանափոխ ընել նախկին դրան մուտքը։

Մինչեւ կիսա մեռասան եկեղեցիներ չինող բազմարդիւն «Հմուտ խալֆան» Մելիքասեան Գրիգոր էֆէնտին, Մայր Տաճարին այս դիւթական նորոգումովը եկաւ ապացուցանել իր անագիւտ տաղանդը ճարտարապետութեան պէս փափուկ արուեստին մասին, և ամէն հայ անհատ սքանչացումի վանկ մը կը տրէ իր շրթանցը վրայ՝ իրեն համար՝ որ դիտցաւ անձնուիրաբար այնքան ալ վաստակիլ ու քրտնիլ՝ տիպար չէնքի մը վերածելու համար իր 12 րդ ձեռակերպը։ Անոնք համար կ'աւելցնենք այս տողերը՝ որ ինքը ո՛չ մէկ չահ ակնկալեց իր վաստակովը իր վրայ, անշուշտ մխիթարուած այն անուշ մտածումէն թէ Տաճարի մը գեղեցիկութեամբը Տիրոջը փառք կ'աւելցնայ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՄՐԳԵԼԷՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ե. ՑԱՆԿ

	Ընդ.
Դ. Ցանկին գումարը	1,186.25
Պարոններ և Օրիորդներ	
Մարի Գ. Քիւրքճեան	5
Նոյեմի Լ. Դարամաճեան	5
Վրթանէս »	5
Կիւլպեէր Գէրպէրեան	5
Տաճատ Բեհնեան	10
Թագուհի Կարապետեան	5
Սիրանոյշ Թաշճեան	5
Յակոբ Գէրպէրեան	5
Վահան Դարամաճեան	5
Աբրահամ Մանուելեան	2
Հին Գ.	2
Միհալ Թոփուզ Օղլու	2
Ինդիր Քէօրիւքճեան	2
Առաքել Սրճեանճեան	2
Սեփոն Մկրտիչեան	5
Մնդիկ Իզմիրլեան	5
Ոն. Հ.	5
Ոն. Մ.	2
Տրդատ Մինասեան	2
Հրանտ Կիւմիւշեան	3
Հայկ Գասմաճեան	2.50
Յովհաննէս Գալեմքէրեան	5
Յովսէփ Յովհաննէսեան	2.50
Վահէ Մրսրլեան	3
Մ. Թ.	5
Արթաքի Մկրտիչեան	5
Նլան »	2
Յակոբ Վարդան	5
Մինրան Վայլուեան	5
Յարութիւն Թիւլպէնճեան	2
Ղազարոս Քէօսէլէճեան	2
Յակոբ Փափազեան	2
Արշակ Կարապետեան	2
Սարգիս Տէվլէթեան	2
Արթաքի Գիւլպիւլեան	2
Թալին Գալֆեան	1
Դանիել Մելիքեան	5
» Յակոբեան	2
Եանքօ Թօզօբուլօս	3
Յովսէփ Յովհաննէսեան	3
Որդիք Թաշուրեան	5
Համբարձում Զալբեան	2
Մովսէս Էքզէրճեան	3
Աղասի Գ. Քիւրքճեան	5
Մինրան »	5
Ադիս Կ. Գասմաճեան	5
Յակոբիկ Կ. »	5
Ալիքսան Կ. »	5
Արամ Գ. Երմէնեան	5
Արմենուհի »	5
Մանուկ Ալիքսանեան	10
Աղասի Վարժապետեան	20
Ց. Արծիւ	5
Շնորհիկ Հ. Շնորհքեան	3
Զարմայր »	2
Նապուհ »	1
Տիգրան Փէչտիմալճեան	5
Յարութիւն Համբարձումեան	5
Գրիգոր »	5
Ընդհ. գումար	1,432.25

(Հէրթարձումներ)

ԻՆՉՊԷՍ Ծանուցինք Մայր Եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն Մեկիրճեան ու Աճառեան էֆ. ները երկ գոցին Սմբատեան Մանուկ էֆէնտիի ընակարանը կիրակի օրն ձեն եկեղեցական հանդէսին հրաւիրելու համար։ Սմբատեան էֆ. կարի յուզուած է որ իր հիւանդութեան պատճառաւ դժբաղդաբար պիտի չկարենայ ներկայ գտնուիլ՝ հակառակ իր անյագ փափաքին։

Կրօնական Ժողովոյ ատենապետ Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկ. Յովհաննէսեան եւս երէկ այցելեց Սմբատեան Մանուկ էֆէնտիի և շնորհակալութիւն յայտնեց Մայր Եկեղեցիի նորոգութիւնը ընդհանուր բաղձանքի համաձայն կատարած ըլլալուն համար։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Թաղ. Խորհուրդը եկեղեցւոյ նորոգութեան առթիւ պատիւ Սմբատեան գերդաստանի վաղը, Ս. Պատարագէն վերջ, 30 հոգիի սեղան պիտի տայ Պատարաքարանի մէջ։ Այս նպատակաւ արդէն հրաւէրագրեր ուղղուեցան՝ Սմբատեան Մանուկ էֆէնտիի երկու փեսաներուն՝ Կարապետ էֆ. Կ. Բասպուճեանի և Յովսէփ էֆ. Թոքատեանի, նոյնպէս նաեւ Ֆիդրան էֆ. Թոքատեանի, Ստեփան էֆ. Թոքատեանի և Սմբատեան Մինրան էֆ.ի տներով Գրիգոր էֆ. Յովսէփեանի։

ՋՈՐՈՒՄԻ եկեղեցիին վրայ Տիրացու Յակոբ Փրլեանը քահանայ ձեռնադրելու որոշում արուած ըլլալով, հնարագիր մը հատած էր Պատարաքարան, որ յիշեալին անարժան ըլլալը կը հաստատէր և կը խնդրէր որ արդիւնի տեղը ձեռնադրութիւնը։ Պատարաքարանի կողմէ յանձնարարուած էր էնկիւրիի առաջնորդին որ պէտք եղած քննութիւնը կատարէ և արդիւնքը ուղղակցրէ։ Տ. Եղիշէ Վ. Դալֆեան իր քննութեան արդիւնքը պաշտօնագրով մը հաղորդած է Պատարաքարանի, որով կը հաստատէ չ[illegible]թէ յիշեալ Յակոբ Փրլեանը արժանի է քահանայ ձեռնադրուելու։ Միւս կողմէ Զորումէն հեռագրու խնդրուած են Պատարաքարանէ որ ձեռնադրութեան արտօնութիւնը փութով զրկուի։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը մեծած էր Պօղոս փաշա Նուպարի Աղեքսանդրիոյ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետութենէ հրաժարականը։ Պօղոս փաշա Նուպար երկրորդ գրութեամբ մը կը յայտնէ թէ արդէն ինքը հիւանդ, նոյն իսկ տարուկեալի է իր Եգիպտոս վերադարձը, հետեւապէս անկարելի է որ կարենայ շարունակել իր պաշտօնը։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Թաղ. Խորհրդոյ փոխ-ատենապետ Բարթող փաշա չնորհակալութեան դիր մը զրկած է Մ. Պատրիարքին որ Ն. Վեհափառութեան փաշայութեան ատենանին բարձրացումը շնորհաւորած էր։

ԳԱԼՖԱՑԵԱՆ Որբանոցի Տիկնանց Խնամակալութիւնը երեկ գումարուեցաւ Որբանոցին մէջ։ Ներկայ էին նաեւ Թէլեան և Աչաուրեան էֆ.ները։ Երանուհի մարպետի գրագրը, որ ոտէ առաջ Թաղ. Խորհրդոյ և քահանայից ներկայութեամբ բացուած և մէջի եղածները գրի առնուելէ վերջ կնքուած էր, երեկ բացուեցաւ ու մէջը գտնուած կալուածագիր և ուրիշ թուղթեր յանձնուեցան Քրիստինէ մայրապետին։ Որոշուեցաւ որ Քրիստինէ մայրապետին պաշտօնի սկսած օրէն մինչեւ զեկ. վերջ եղած հաշիւները պատրաստուին և մատուցուին Ս. Պատրիարք Հօր, ինչպէս նաեւ տալ զանոնք հրատարակութեան։ Գալով տակէ առաջ եղած հաշիւներուն, առմարները մասամբ անհրաժեշտ եղած ըլլալուն, կարելի չպիտի ըլլայ Երանուհի մայրապետին օրով եղած հաշիւները ամփոփել։ Կարգադրութիւններ եղան, որպէս զի կաղանդի առաւօտ մղեղէն բաշխուի որբուհիներուն։ Պէտք եղած գումարը պիտի հայթայթուի թուի թերթ ընակող բակեկցիկ դասաւ աղջիկներու մէջ ըլլալիք հանգանակութեամբ։ Ուրիշ թաղերու աղջիկներն ալ պիտի կարենան մասնակցիլ այս հանդանակութեան։

ԳԱՒՍՈՒՆԵՐՈՒ առաջնորդարաններէ հիմակուընէ Նոր Տարւոյ և Մնդեան ասներու առթիւ չնորհաւորական գրեր կը հասնին Ս. Պատրիարքին։

ՖԷՐԻԳԻՒՂի Թաղ. Խորհրդոյ երկրորդ անդամ տուած հրաժարագիրն ալ մերժուած է։ Ս. Պատրիարք Հայրը անիմանալի կը գտնէ այդ Թաղ. Խորհուրդին իր հրաժարականին վրայ պնդումը, քանի որ իրեն առաջարկուած է միայն ատենակն օրերուն մէջ շարունակել իր պաշտօնը։ Յեսոյ հարկ եղած անօրինութիւնը տեղի պիտի ունենայ։

ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ ՄԱՀը. — Իզմիրէն կը գրեն. — Մանօք գրագէտ ուսուցիչ Գրիգոր էֆ. Շահինեանի Իզմիր հասատասիլը գրած էինք. այն օրէն իվեր համակրելին Շահինեան հիւանդացած ու հեռանիլ ենթարկուած էր անբուժելի հիւանդութեան մը, որմէ գրեթէ երեք ամիսի չափ անկողնոյ ծառայելէ ետք, անցեալ չորեքշաբթի կէս օրին կնքեց իր մահկանացուն 26 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութեան խուռն հանդէսը հետեւեալ չորեքշաբթի օր կատարուեցաւ նմանը քիչ անգամ տեսնուած փառաւորութեամբ։ Այս դառն կորուստին վրայ ցաւցող մարդ չմնաց։ Մեսրոպեան վարժարանը նոյն օրը փակուած էր ի նշան ազգ։ Ներսէսեանի դպրոցը ու Մեսրոպեանի աշակերտները սեղի ունեցած փառաւոր թաղումին ներկայ էին իրենց ուսուցիչներովը։

Դագաղը ծածկուած էր ծաղկեփունջերով զոր նուիրած էին իր պաշտօնակիցներն ու բարեկամները։ Մէկ խօսքով Իզմիրցիները չթերացան պատշաճաւոր ուսուցչին տալ այն յարգանքը որանց արժանի էր դժբաղդ ենթական։

* * *

Այս փառաւոր թաղումը որուն համար հանդիսացին տիրոջմէն դրամ չպահանջուեցաւ բնաւ, կարծես Առաջնորդարանին նախանձը գրգռեց. և ինքզինքը անանկ օրեր ու անվայել արարքի մը մէջ դրաւ որ ամէն կողմէ դատապարտուեցաւ։ Խնդիրը պատմեմ երկու տողով։

Սեղէ Շահինեանի ծնողքը Առաջնորդարան կը ներկայանայ, գերեզմանատան մէջ զրկիկ գերեզման մը խնդրելով, հանդիսացեալը հոն թաղելու համար։ Առաջնորդարանէն 3 ոսկի կը պահանջուի և խեղճ հայրը գլուխը ասդէն անդէն զարնելով նոյն դումարը ով գիտէ ինչպէս ձեռք կ'անցնի ու կը տանի կը յանձնէ Առաջնորդարան ու խնդիրը կը վերջանայ։

Ուստմն. Խորհրդոյ Ատենապետը Գարեգին էֆ. Փափազեան, այս պարագան իմանալուն պէս չատ կը բարկանայ, առանց ընտանիքի մը դրամ պահանջուելուն համար և չիտակ չունենալ կ'առնէ Առաջնորդարան այս վերջինին գործած սխալը ճանչցնելու և դրամը հանգուցեալին ընտանիքին հա զրկուելու համար։

Առաջնորդարանին մեծագոյն պաշտօնեան չուզեր սակը հա վճարել ալ ու վճարել ալ չի տար։ Աւելորդ կը նկատանք Գարեգին էֆ.ի զգացած արդար զայրոյթն ու նեղկանքը մանրամանել հոս, տնոր համար որ առաջին անգամ չէ որ այս տեսակ խայտառակ ու անվայել դէպքեր կը պատահին հոն։ Բարենիշ մը Առաջնորդարանի այդ ուռած պաշտօնական Շահինեանի ընտանիքին 3 ոսկի առնելու, աչքբացութիւնը գործած ըլլալուն համար։

ՊԱՂԱԹի աղքատախնամը իր Թաղին 150 տունէ աւելի աղքատներուն ամսական բաժնած է։

ՊԱՂԱԹի աղքատախնամը չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ հանգուցեալ բազմարդիւն ուսուցիչ Մանուկ էֆ. Ճէվահիրճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի մէջ օժ. ոսկի նուիրեց Տր. Հայկասէր էֆ. Ապրիկեան Թաղին աղքատ հիւանդաց համար։

Ի դիմաց Տնօրէն Ժողովի

Ատենապետ Ատենագրագ

Գ. ԲԱՄՊՈՒՐՃԵԱՆ Ա. ՔՀ. ԵՐԷՑԵԱՆ

ԱԶԳ. — Մայր եկեղեցին նորոգուելով և բարեզարդուելով արդեամբ և ծախիւք Սմբատեան ազնուազուն Մանուկ էֆէնտիի, եկեղեցւոյ բացման հանդէսը պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի առաւօտ նախագահութեամբ Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր, որ այս առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցանելով, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ ի հանգիստ հոգւոց ննջեցելոց Սմբատեան ազնիւ գերդաստանի,

Թաղ. Խորհրդոյ Մայր Եկեղեցւոյ

Ատենապետ Ատենագրագ

Գ. ՄԼՀՏԷՐԵԱՆ Ց. ԱՃԱՌԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՓՈԽԱՆՈՐԴԻՆ ՏԵՂԸ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԷՋ

Անցեալ օր դիտել տուած էինք թէ՝ վերջին նորոգութեանց առթիւ Մայր եկեղեցւոյ դասը զանուած Պատրիարքական աթոռը ճարտարապետական քմահաճոյքով մը տեղէն քիչ մը դէպի ալ քաշուած է, աթոռին ծախկողմը տեղ պարտաստելու համար կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան Փոխանորդին ալ։ Իրաւ է որ կ. Պոլսոյ և Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդներու Մայր եկեղեցիին մէջ Պատրիարքութեան աթոռին երկու կողմերը իրենց մասնաւոր տեղերն ունենալը պայծառութիւն մըն է եկեղեցիին համար. սակայն տարիներէ ի վեր ընդունուած սովորութիւններ կան որոնցմէ փոքրիկ չեղում մը ներելի չէ ոչ մէկու մը համար։

Երկար Ցարիներէ ի վեր ընդունուած օրէնք է որ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան կ. Պոլսոյ Փոխանորդը Մայր եկեղեցիին մէջ իր մասնաւոր տեղը գնենայ կ. Պոլսոյ Պատրիարքական աթոռին աջ կողմը, պատուոյ չրջանակի մը մէջ, ուր երկար տարիներ կանգնած ու Երուսաղէմայ Ս. Աթոռը ներկայացուցած են իրարու յաջորդող Վրդպ. կամ եպիսկոպոս Փոխանորդներ, և այսպէս ժամանակաշրջանի մէջ ոչ օք մտքէն անցուցած էր փոփոխութիւն մը ընել հաստատուած և ընդունուած եկեղեցական կարգ ու սարքին մէջ։

Հանրածանօթ իրողութիւն մըն է թէ՝ Երուսաղէմի քոյր քրիստոնեայ ազգերը օրէցաւ նախանձաբեկիր են ընդունուած իրաւունքները անվթար պահելու մասին և խաչ մը մատ մը անդին տանելու և կամ տանդութ մը ալելու կամ չալելու ամենաթեթեւ կարեւոր խնդիրները վէճի և բանակցութեան նիւթ մատակարարած են երկու կամ երեք քրիստոնեայ միաբանութիւններու միջեւ։ Հետեւաբար իրաւունքի տեսակէտով ամենաարդն զանցառութիւն մ'իսկ ներելի չէ, երբ խնդիրը Երուսաղէմայ Ս. Աթոռին կը պատկանի. մինչեւ իսկ ծանր պատասխանատուութիւն կ'առանձնէ Երուսաղէմի ներկայացուցիչներն ոչ է մէկը, եթէ անտարբեր գտնուի ու ներող ոգով դիտէ աթոռին իրաւատուութեան դէմ եղած պղտիկ ոտնձգութիւն մ'իսկ։

Այս տեսակէտով օրինաւոր չէ Մայր եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած վերջին փոփոխութիւնը, և կը խնդրենք ձեռնհաս անձնաւորութիւններէն որ յարգել ատն եկեղեցական ընդունուած օրէնքները և պահել բարեհաճին Երուսաղէմայ Փոխանորդին տեղը իր նստութեանը մէջ։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Իսպիտար

Ոսարկանութեան քննութիւնները հաստատուած է թէ, ոստուտիի մը ազորէն յղութիւնը վիժել տալու համար պատրաստուած դեղերը, իւսկիւտար Սելամիյէ Թաղին մէջ դեղագործութիւն ընող Յակոբ էֆ. Մինասեանի դեղարանը չինուած չեն։ Ցիշեալը՝ երկար տարիներէ ի վեր Իւսկիւտարի մէջ դեղագործութեամբ կը զբաղի, թաղցիք իր վրայ կասարեալ վստահութիւն ունին և կը հաստատեն նոյա պատուաւոր և խղճամիտ անձնաւորութիւն մը ըլլալը։ պէտք է ըսել թէ Յակոբ էֆ. Մինասեան միշտ իր գործին գլուխը պատասխանատու ըլլալով, փախստական եղած չէ որ փնտռուի։

ԹԱՂԵՑԻ ՄԸ

Յովսէփ Հայկազն հանդերձ քնատեսիք խորին չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ազգականաց և բարեկամաց՝ որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց դեռատես որդւոյն Եղուարդի ախորժելի մահուան առթիւ։

ԳԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՆԱՎԼՕՍԱՆՑԻՆ (Իզմիր). — Ձեր թղթակցութիւնները անո՛ր համար չէինք կրնար հրատարակել, որովհետեւ անոնք ուրիշ թերթերու մէջ հրատարակուելէ և իրենց այժմէութիւնը կորսընցնելէ ետք միայն մեր ձեռքը կ'անցնին։ Թղթակցութեան առաջին պայմանը լուրերու թարմ և ժամանակին հասցնելն է. հակառակ պարագային արժէք չեն ունենար։ Եթէ կը փափաքիք լաւ թղթակից մը ըլլալ պէտք է լաւ ուշ դարձնէք այս տարբերական կանոնին։ Ձեր վերջին նամակը դեկտեմբեր 22 թուականը կը կրէր, և մեզի հասաւ դեկտ. 27ին։

ՄԵԼՔՈՆ ԵՖ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ (Մարրշ). — Սատանք 1 օսմ. ոսկի. թերթերը կը զրկուի նարեկի առաջին թիւէն։

«ԼՈՒՍԱՆ» այսօրուան թիւը հրապարակ ելաւ հետեւեալ ճոխ և սիրուն պարունակութիւնով։

Վերջացող Տարին. — ԽՄԲ. Զուկերներու արեւուն (կաղանդի նորաբէպ). — ՊԵՐՆԻՄԻՆ. Քոսաք (Սրանեղուկ վայրկեաններ). — ՌԱՏԷՐԿԷ. Լոյսի կաղանդէքը. — ԼԻԼԼ. Պատուհանը (Սիրերգ). — Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ. Աղա՛ծ ժամանց մը. — ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ. Սպասի էջեր (Կաղանդ). — Մ. ԻՍՊԻՐԵԱՆ. Նոր Ալպօմէթ (Յակոբ Տէր-Յակոբեան). — ԷԼՎԻՐ. Կաղանդէքներ. — ԷՍՍԷ. Բարեկենդանի գուարթ ժամեր (Իրավէպ). — Կ. ՃՐԿԱՑԵԱՆ. Անհրաժեշտ մարդիկը. — ՅԱՐ-ՈՒՆ. Տէրտերներու Խօսուրտուքը. — ԵՐԱՉՏԵՍ. Դէս-Դէն։

ԱԶԳ. — Մեծ. Բրօֆ. Յակոբոս էֆէնտի Ճէճիզեան, Իւսկիւտարի Աւետարանական մասան մէջ պիտի քարոզէ, վաղը. կիրակէ առաւօտեան 5ին։ Բարեկամք սիրով կը հրաւիրուին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

9 Յունվար 1903

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	100 22
Ռէնտ	(Tab. Turcs)	363 50
Թօնսօլիտ.	(R. Turque D.)	29 55
Եկրպիտուղի	(Lots Turcs)	122 50
Պանք. Օթթ	(Banque Ott.)	596 —
Ֆրանսվալ	(Transvaal)	143 50

(83)(

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԴԱՐԹԵԿ

ԳՐԱԲԱՐ ԲՆԱԳԻՐԷՆ ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՔԱՍԻՄ

Նայն այն Հիմոյին ապիրատից մաղնանիներուն ու ոգեհան հնէնդանիներուն Նո՛ր յարելուածը։

Սրով Խորերն Խոսք առ Աստուած։

ՀԴ. ԽՕՍՔ

Ո՛Վ երկնաւոր Թագաւոր, ակերը ամենուն, ամէն բանի համար ամէն առթիւ միշտ համբերող, կենդանի Աստուծոյ անքննելի Որդին։ Ահաւասիկ ողբալի բուն իսկ այն տեսն մեծամեծ է երբ այլ եւս ակնկալութիւն չըկայ առաքինութենէ. այն տեսն (թանկագին է) բարեգործելը՝ երբ խաբուած են արդէն մարդի հնարքները. այն տեսն (նուիրական է) մարդասիրելը, երբ ակարութեան վանդը տիրած է՝ ներքէն ու դրսէն պաշարելով։ Հո՛ն է (որ պիտի փառաւորուի) բժշկութիւնը Քու Աստուածային ձեռքիդ, երբ կենդանութիւնը խոյս տուաւ բոլոր անդամներէն, այն տեսն (խնկելի է) այցելութիւնը, երբ հնարքի ճամբայ չկայ այլեւս։ Այն է Քու մեծութիւնդ՝ երբ յուսահատելի վերջը բուժես. այն է սովորանքը Քու ընտանի բնութեանդ, եթէ անակնկալ ժամու մը պատուն (հոգիի) փրկութիւն յարմարցնես։ Այն է հանդէսը Քու յաղթանակիդ, եթէ կեանքի փակուած մատաքը՝ վերջին չունչիս բանաս. այն են Քու վայելուչ չնորհներդ, եթէ իմ չարիքներս մոռնալով Քու բարիքներդ յիշես։ Այն ատեն անսխակալ (քէն չպահող) ես՝ եթէ բազմերախտ (էմէքսար)ներու հետ ինձ ապերախտիս ալ խնամք տանիս։

Ասոնցմով ճանչնալով պիտի հասկնամ թէ առջի դիւութեամդ ընդունած ես իմ այս խօսքերս։ Նուէրն (աղօթք), եթէ չար սովորութիւններս անհետացընես վրայէս։

Բ. Անոր համար բանաստեղծութիւններ կը յօրինուին ու նուագերգութիւններ կ'եղանակուրուին, երբ բարի Տէրը՝ բարեգործներու հետ պարգեւ տայ չար ծառային. որ երբ արդարի կերպով բանար պիտի մնար, Անիկայ՝ արքայական (հոգեւոր) ապարանքներու մէջ հանգստացնէ զայն. երբ հրաւիրուած է ցեխոտ փոսի մէջ (նեռաւելու), Անիկայ ամենաբարձր հրաւիրեալներու բազմացին ՝ի վրայ փափկացնէ. մինչ ապատ որ աչքերը փրթին, Անիկա՝ բարձրերուն ուրախութիւնը ցուցնէ. մինչ ակնկալէ որ մատուներդ կարեն, Անիկայ համբակութեան մասանին ծաւիրէ. մինչ գաւազանի հարուածներուն ապատ, Անիկայ՝ գթութեամբ գրկէ զինք. մինչ կորուելու պարտաւորուի, Անիկայ ներկայանալի քեզ խիստ չատ սեռնողներու. մինչդեռ մահուամբ սատկիլ ակնկալէ, Անիկայ կեանքի հետ փառք ալ ընծայէ. մինչ սպասէ որ գլուխը կարեն, Անիկայ այն (գլուխը) պատկով պայծառացնէ։ Ո՛վ Դիւթած, ասո՛նք են օրհնութեան պտուղները Քու սքանչելի արմատ ունեցող հիւղերուդ, ասոնք են կեանքի պտուղները Քու արարչական հրամաններուդ. ասոնք են մեր որոնք իզձերը. Քու խոստովանած տեղնքիդ համեմատ (մեղաւորին մահը չեմ ուզեր, այլ անոր մեղքն դադարելով ապրիլը). ասոնք են նշոյլները լոյսին, Քու ամէն կողմ սփռուած ճառագայթներուդ. այս է սխարուած կերտուրը Քու քաղցրութեանդ որ բարեբանուած է։

Գ. Մինակ Քուկդ են ասոնք, Տէ՛ր, քեզմէ ազդուելով դրեցի ես դանոնք. ահաւասիկ յոռուկ աղերներով կ'աղաչեմ, ո՛վ Օրհնուած, Քու կիներդ պարգեւելով չնորհէ՝. ասոնք կին աղերսանքին ճանաչին՝ Քու բարի դաներդ բա՛ց Ո՛վ Տէ՛ր։ Քու բարիքներու ամբարանոցիդ մէջ՝ մի՛ խառներ իմ չարիքներս. Քեզ տալի եղած սին ու բարկութիւնը մի ամբարեր գթութեան հաղորդութեան հետ զորս կը սիրես. Քու պաշտելի ստացուածքիդ մէջ, մի պահեր մթութիւններն ու դժամանութիւնները որոնք անախորժ են Քեզ, և մեղքերն ու թշուառութիւնները որոնք վնասակար են ինձ։ Կեանքի մատեանիդ մէջ՝ օրհնուած Աղովդ՝ մի՛ գրեր իմ անէծքի պարտամարդական, այլ իմ անհնար սեպածներս, այն պարագային իսկ չատ դիւրին և հեշտ ցուցնելով ինձ. ասոնցմով կրկին աւելի ևս մեծացնես անունդ ո՛վ Տէր։ Պարագներս խիստ չատ են ու չափէն աւելի։ բայց ոչ այնքան հրաշալի են, որչափ Քու ողորմութիւնդ. առատ են մեղքերս, սակայն յաւէտ նուազած են Քու ներողութեանդ առջև. սուտ են չարութիւններս, սակայն ամէն բանի կը յաղթէ Քու մարդասիրութիւնդ ո՛վ Հզոր Ամենակալ. ինձ համար, անհամար են բիծերը անձիս, իսկ Քեզ համար՝ սահմանափակ են ասոնք։ Մեղքերու զէնքերը զոր ես ամբարարս զազարեցի, ո՛չ այնքան զօրաւոր են կենդանութիւնս մահացնելու, որչափ Քու մահուանդ յիշատակը, ո՛վ կենդանի Տէ՛ր, կարծանցին (սատանայ) բանութիւնը հալածելու։ Քիչ մը մութը ի՛նչ ազդեցութիւն կրնայ ընել Աստուածային ցորեկիդ. թեթեւ մշուշը ի՛նչ կրնայ ընել Մեծութեանդ ճառագայթներուն. ակար մարմնոյս խակութիւնն ու հեշտանքը ի՛նչպէս բարձրանալով պիտի կշռուի խաչին վրայ Քու կրած տառանքներուդ հետ։ Տիեզերքի բոլոր մեղքերուն կոյսը ի՛նչ կրնայ եղեւնալ Ամենակալիդ առատաչնորհ աչքերուն. հոգի կո՞ս մը՝ որ դիւրաբեկ կը փխրի, տեղի տալով բախումին կարծրութեանը եւ իր զղջակի մը անձրեւի, որ Քու ամբիդ բազմազեղ հոսումին առջեւ ոչնչանալով կը պայթի իսկոյն։

(Շարունակելի)

ՀԱՅ-ՀՈՍԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՅԼԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐԸ

Գիրքը՝ Գ. Գ. Գրիգորյանի

Գրիգորյանը ... Գ. Գ. Գրիգորյանի գրքերի մասին ... Գ. Գ. Գրիգորյանի գրքերի մասին ... Գ. Գ. Գրիգորյանի գրքերի մասին

46ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 514 Կ. ՊՕԼԻՍ, 1902 ԴԵԿՏ. 30/12 ՅՈՒՆՎԱՐ 1903 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 ՇԷՎՎԱԼ 30 ՔԵԱՆՈՒՆԸ ԷՎՎԷԼ 1318

JOURNAL ARMENIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՈՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԹԻԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Մեծ մայտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ կը չեն տրուիր.

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԿԵՐԻՊ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يومى وسياسى غزتەدر
صاحب امتيازى : اوحانس فريد
اداره خانەسى : باب عالى جادەسندە نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցարեկան Վեցամսեայ
Գալոյ համար 80 ղ. 50 ղ.
Գաւառներու համար 108 » 60 »
Դրսաւորմամբ համար 25 ֆր. 15 ֆ.
ՑԱՆՑԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ,
Մեկ անգամէ աւելի փոխադարձմանց համար մասնաւոր պայմաններ.

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՒՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

1903 ՅՈՒՆՎԱՐ 1ԻՆ

ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻՆ ԱՆԽՏԻՐ
«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ՆԵՐԸ
ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՐՈՆՑ ԶԵՆ ՎՃԱՐԱԾ ԻՐԵՆՑ
ՐԱԺԱՆԵԳԻՆԸ
Բացառութիւն չկայ

Հեռեւեալ խիստ շահեկան յօդուածը ղրկած է մեզ Վանի Բանահաւաքներէն Տ. Մեսրոպ Հայր Ճանիկեան, զոր թէեւ մօտէն ճանչնայու պատիւը չունինք, սակայն հաճութեամբ կը գնահատենք իր գրութեան ոճն ու հասուն դատողութիւնը։ Ուրախ ենք որ կղերականութեան վարկը բարձր բռնող այս կարգի հանճարներ ունի Վան իր մէջ, որոնցմէ իրենց կարողութեամբ ու գործնական մտքով կրնան զօրավիգ ըլլալ Դեր. Առաջնորդ Հօր ու օգնել Ն. Սրբազնութեան, միշտ նկատողութեան առնելով եկեղեցիին շահը, որ ամէն նկատումէ զերծ է։

ՈՐՆ Է ԱՆՀՐԱԺԵՇՏԸ

Նպատակը Ցանձնաժողովոյ կողմէն լրագրոյ մէջ հրատարակուած այն լուրը թէ Բաղէշի, Մուշի, Վանի և այլուրերը արհեստանոցներ պիտի բացուին, կարդալով ես ալ կ'ըսեմ, արհեստանոց թէ ընծայարան։ Ի բաց առեալ Մուշ և Բաղէշ, ուր Վանայ մէջ ցնդած արհեստները գոյութիւն չունին, կամ թէ կան ալ սաղմնային վիճակի մէջ են։

Այդ տարիւ կու գամ խնդիրս բմ թափիլ յայտնելու թէ՝ Վանը հպմամտաբար ներկայիս ընծայարանի աւելի պէտք ունի, քան արհեստարանի։

Առանց ստուգելու թէ Նպատակս Գաս. Ցանձնաժողովն ինչ սկզբունքով կ'ուզէ հիմնել այդ հաստատութիւնը, որմանց ունեցող վանքերու մէջ, թէ քաղաքէն դուրս, կը կասկածեմ ըսել որ, մեր վանքերը այդպիսի արհեստանոցները իրենց ծոցը կրելու տակ չեն, վասն զի թէ՝ քաղաքէն և թէ հոգաբարձութեան աչքէն հեռու ըլլալով, տեղի ունեցած ծախուց համապատասխան արդիւնքներ պիտի չը կրնան տալ։ Երեք տարիի չափ վարչայնախկին հոգաբարձութեան անդամ ըլլալով՝ տեսայ որ նոյն վանքին մէջ հաստատուած արհեստանոցը 100ի չափ ալեկիրտաց համար մէնայն տարեկան հագուստի տեղային տարազին չանեագ կը պատրաստէր. և կարի մեքենան ալ զանոնք հագնիլ կը կարէր։ Ինչ որ քաղաքի չուկայէն եթէ գնուելու ըլլար, նոյն գնով պիտի առնուէր։ Իսկ եթէ քաղաքի մէջ պիտի բացուի, այդ արհեստանոցը ի հաշիւ որքանոցին քանի մը տրբոց արհեստ սարվեցնելու նպատակաւ, արդեօք հաստատութեան տեղւոյն վարձքը և հսկող մարմնոյ մը պէտքը որ բաւական ծախուց կը կարօտի, ի հաշիւ առնուած է թէ արդիւնքին համապատասխան կ'ըլլա՞ն։ Այս առարկութիւնները մէջ բերելուս նպատակը՝ որերուն արհեստ սարվեցնելը աւելորդ համարիլը չէ, այլ աւելի օգտակար կը համարիմ այն դրութիւնը զոր Վարագայ, Ս. Գրիգորի և Կարմրուորի վանքերը եթէ իրենց չմոռցէ անկամ չահերը թողուն, որ շատ անգամ հակառակութեան կը մղէ զիրենք, և այդ երեքի միոյն մէջ ընծայարան մը բանալ, պահելով հանդերձ իրենց որքանոցները և ժառանգաւորները, աւելի օգտակար չեն ըլլար, քան որչափ որ են։ Իսկ եթէ ատոնք ալ չէ, քաղաքիս մէջ ուրիշներ եօթն եկեղեցիներ, որոնք այժմ միացեալ անուն կը կրեն և անոնցմէ միոյն մէջ պարբերաբար, ժամերգութիւն կ'ըլլայ։ լաւ չէ՞ ըլլար որ, անոնցմէ մէկ յարմարագոյն հաստատութիւնն առնուէր և այս նպատակին ծառայէր, որ տեսն աշերտերութիւն ընդունելու փութիանեն ալ պիտի օգտուէին այդ հաստատութենէն, յանձն առնելով առ նուազն վեց ամսոյ չափ այդ հաստատութեան թանապուրը խմել և իրենց կոչման վերաբերեալ պարտքերը սորվիլ։

Ազգ. լրագրաց մէջ աչքի զարնելիք բան մը ալ կար, Ս. Գասարիրք Հայրը՝ լսելով որ, մեր մէկ քանի գաւառներուն մէջ բողոքականութիւն կը ճարակէի, Աղթամարայ կաթողիկոսին և Վանայ առաջն. տեղապահին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ առ այս. առաջիւ ալէկ և միակ միջոց. բայց տեսնենք թէ՝ ինչ հակազդեցիկ ոյժեր ունին ատոնք. քանի՞ տրամադրելի վարդապետ կամ քարոզիչ ունին որ այդ գաւառները ղրկեն և բողոքական քարոզիչներու արարքը չեղոքացնեն, բողոքականը երբ եկեղեցիին դուռը իր առջեւ փակուած գտնէ, տանիքներու վրայ կ'ելնէ և կը քարոզէ, իսկ մենք բոլորովին անոր հակառակն ենք։

Եթէ միայն կաթողիկոսարանի և առաջնորդարանի ծնկածալ որոշումներով ատոնց առաջքը պիտի առնուէր, ապա ուրեմն Գասարիրքերանն ալ կարողի չունինք բառին բուն նշանակութեամբ, քահանայ չունինք հայ եկեղեցւոյ ոգւոյն եւ սկզբունքին ծանօթ ելնելու նշանակութեամբ։

Արդեօք ասանք ամէնը «ձայն բարբառոյ յանապատի» չեն մնար. քանի որ անդրէն «Գասարաս տարբեր զճանապարհն Տեառն եւ ուղիղ արարեք դշաւիղս Նորա» ըսող մը չունինք։ Մեր երանելի նախնիքը վանքերէ դուրս եկան եւ վանքերու մէջ պատրաստեցին իրենց յաջորդները եւ մեզ տուին գրչի եւ տրամ աբ հոգեւորականներ, որոնք այնչափ օգտակար եղան մեզի։ Մենք ինչո՞ւ անոնց հետքով չենք քալեր։

Երեք կղզիներ ունինք Վանայ ծովուն մէջ, Աղթամար, Լիմ եւ Կուց, եթէ այս երեքը միանան, վանական կանոններով և Գասարիրքարանի հրահանգներուն համաձայն ակսին գործել, ընծայարան մը պահելու պիտի չյաջողին։ Նոյնպէս ալ Վարագ, Ս. Գրիգոր և Կարմրուորի վանքերը եթէ իրենց չմոռցէ անկամ չահերը թողուն, որ շատ անգամ հակառակութեան կը մղէ զիրենք, և այդ երեքի միոյն մէջ ընծայարան մը բանան, պահելով հանդերձ իրենց որքանոցները և ժառանգաւորները, աւելի օգտակար չեն ըլլար, քան որչափ որ են։ Իսկ եթէ ատոնք ալ չէ, քաղաքիս մէջ ուրիշներ եօթն եկեղեցիներ, որոնք այժմ միացեալ անուն կը կրեն և անոնցմէ միոյն մէջ պարբերաբար, ժամերգութիւն կ'ըլլայ։ լաւ չէ՞ ըլլար որ, անոնցմէ մէկ յարմարագոյն հաստատութիւնն առնուէր և այս նպատակին ծառայէր, որ տեսն աշերտերութիւն ընդունելու փութիանեն ալ պիտի օգտուէին այդ հաստատութենէն, յանձն առնելով առ նուազն վեց ամսոյ չափ այդ հաստատութեան թանապուրը խմել և իրենց կոչման վերաբերեալ պարտքերը սորվիլ։

Ազգ. լրագրաց մէջ աչքի զարնելիք բան մը ալ կար, Ս. Գասարիրք Հայրը՝ լսելով որ, մեր մէկ քանի գաւառներուն մէջ բողոքականութիւն կը ճարակէի, Աղթամարայ կաթողիկոսին և Վանայ առաջն. տեղապահին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ առ այս. առաջիւ ալէկ և միակ միջոց. բայց տեսնենք թէ՝ ինչ հակազդեցիկ ոյժեր ունին ատոնք. քանի՞ տրամադրելի վարդապետ կամ քարոզիչ ունին որ այդ գաւառները ղրկեն և բողոքական քարոզիչներու արարքը չեղոքացնեն, բողոքականը երբ եկեղեցիին դուռը իր առջեւ փակուած գտնէ, տանիքներու վրայ կ'ելնէ և կը քարոզէ, իսկ մենք բոլորովին անոր հակառակն ենք։

Եթէ միայն կաթողիկոսարանի և առաջնորդարանի ծնկածալ որոշումներով ատոնց առաջքը պիտի առնուէր, ապա ուրեմն Գասարիրքերանն ալ կարող էր իր կոնդակներով և շրջաբերականներով գաւառները ու եկեղեցական գործերը կառավարել և իւրաքանչիւր գաւառի մէջ պատրիարքական փոխանորդներ չունենալ։

Այս ամէնը տեղի ի տեղ կատարելու համար մա՛րդ, եկեղեցական պէտք է ուրեմն, և մարդ պատրաստելու համար ալ ընծայարան պէտք է։

Մեր եղբայրութիւնը այս թող ըլլայ ուրեմն. մեր ժողովուրդը իր Ս. կրօնին և իր ազգային եկեղեցւոյն հետ կապուած պահելու և այն իրաւունքի գանձանները միանգամ ընդ միշտ բռնելու համար—որոնք կ'ըսեն թէ կղեր չունինք, եկեղեցւոյ շահերը պաշտպանող և անոր ճշմարիտ ծառայներ չունինք— ընդ միշտ չեչուռած և յաւէտ կրկնուած ընծայարաններ և կղերանոցներ բանալու ձեռնարկներ ընենք։ Միայն Արմաշով չբաւականանանք, մէկ ծաղիկով գարուն չի գար, մէկ հրաշք ուրիշ հրաշքներ ալ վառելու է։

Արմաշականներէն, ինչպէս քանիները, առաջնորդական պաշտօնի կանչուած են, մէկ քանիներն ալ թող հահին պաշտօնապէս մեր պատմական վանքերուն այցելութիւն ալնէն և անոնց մէջ բարեւուելիք ընծայարանները ներսու ուղղութեան, չինութեան և բարեկարգութեան ձեռնտու և սատար հանդիսանալ։

Որ ունիցի ականջս լսելոյ լուիցէ։

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԾ ՅԱՆԻՃԵԱՆ

Վան, 6 դեկ. 1902

ԱԾԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿԸ

Մի՛միայն «Մանզումէի» այն ընթերցողներուն յայտնէ, որոնք թիւ 431էն սկսեալ թերթ կը գտնեն։ Աշխարհաբար Նարեկը բացէ՛ պիտի չծախուի։

ԳՈՐԳԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

«ՊՂՏԻԿՆԵՐԸ ՊԷՏՔ ԶԷ ԱՇԽԱՏՑՆԵԼ»

Ամէն անգամ որ մամուլը կեսարացիներուն գորգաշինութեան արուեստին նկատմամբ՝ ցուցուած ընդունակութեան արձագանգ կ'ըլլայ, կը ցաւմանամ թէ, ինչո՞ւ, միւս մուսուրեանն կը մասնուի խնդիր մը՝ որ այնչափ սեր առնչութիւն ունի անոնց մասուրականին և ֆիզիկականին հետ։

Այս խնդիրը այսօր այնչափ աչքառու և սուր հանգամանք մը առնուլ սկսած է, որ այլեւս անկարելի է անոր նկատմամբ լռութիւն պահել։ Այս պատուեստին կեսարիոյ մէջ հաստատուելուն առաջին օրերը, անոր աշխատակցողները գրէթէ չափահասներն էին. բայց այսօր այն ասաքեան չափազանցութեան տարուած է որ՝ դրնամ ըսել թէ զայն բանողները 8—10 տարեկան երկտեռ մատաղ սերունդն է։ Անշուշտ կը հասկնամ թէ ինչ ըսել է այս տարիքին մէջ եղող մանուկը փոխանակ դպրոց դրեելով անոր մասուրական բարգաւաճման հոգ տանելու և ապագային մարդկութեան օգտակար անդամ մը պատրաստելու, զայն իր ապրուստին գործիք ընելով անոր թանկագին ժամերը ջնջին գումարի մը փոխարէն գորգաշինութեան մեքենաներու առջեւ անցնելու պատճառ ըլլալ։ Զգացուն սրտի մը համար անկարելի է չը յուզուիլ տեսնելով այս պզտիկները որոնց փափուկ մատներուն վրայ ձեղծեր բացուած են հանգուցաշինութենէ և որոնց փոքրիկ ձեռքերը անկարող կ'զգան հարուածելու անդադար երկաթեայ ծանր գործիքներով։— Արդարեւ, ինչ, մեծ անդիմութիւն և կամ՞ որ ասաքեան ծնողական թերի կրթութիւն։ Այո, կը հասկնանք թէ աղքատութիւնը և նիւթական անկումը չատ անգամ կը պարտաւորէ դմեզ ընել այն բաները, առանց մտածելու թէ ինչ հետեւանքի պիտի յանգի ան. սակայն չենք հասկնար թէ մինչեւ ուր գնուած է ասանց սահմանը և մինչեւ ներելի է հօր մը կամ մօր մը համար որ իր զաւկին ամբողջ ապագան փոխէ ջնջին գումարի մը հետ առանց մտածելու թէ պատճառ կըլլայ անոր յաւիտենական թշուառութեան։

Այս գրութեամբ, չհասկցուի թէ մենք գորգաշինութեան նկատմամբ հակակիր ենք, որովհետեւ գիտենք թէ տրուեստ մը միշտ բարի և օգտակար ձեռնարկ մըն է, և անոր յառաջդիմութիւնը պատիւ կը բերէ միջավայրին և անոր պատկանած հասարակութեան բայց երբ որ ան մկանուի պաշտօնի օրէնքներով և չափահաս ձեռքերու տակ, ոչ թէ ծայրայեղութեան տարուելով մանկական փափուկ մատներով։

Այսպիսի կենսական խնդիր մը հրապարակ նետելով, նպատակնիս կեսարիոյ բարեկամ Առաջն. Դեր. Տ. Ծրդատ Սրբ.ի ուշադրութիւնը դրաւել է այս կէտին վրայ, և կը յուսանք թէ Ն. Սրբազնութիւնը պիտի հաճի նկատառութեան առնելով պէտք եղածը ի գործ դնել։ Որով ոչ թէ միայն անոնց բարեկարգման պատճառ պիտի ըլլար այլ անգամ մը ալ ցուցուցած այն ուսումնասիրական ոգին՝ որուն ոչ թէ լսողներէն ենք այլ իր մօտէն տեղեակ և գնահատող։

ԱԲՐՄ. ԱԲԵԼԵԱՆ

ՄԽԻԹԱՐԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ՝ ՀԱՅԱԿՈՐՈՅՍ ՄԻՀՐԱՆԻՆ

Ամիս մը չեղաւ դեռ, այնպէս չէ՞ Միհրան, անագորոյն մահը երկու խրամ բացաւ արդէն ցաւսա որդիդ մէջ, խրամներ վշտի, լայսկոծի, սուգի արտասուքի։ Սիրելի մէջ անոյշ հիւանդութեան մը զոհ գնաց խասամուլից ու հեղաբարոյ բժիշկ-եղբայրդ, մեր վարժարանին դասախօսներէն ջերմապէս գնահատուած, ամէնէս սիրուած Լեւոնդ, ու հիմա ալ, հարիւ այդ չարաշուք հարուածէն սթափած, դեռ նոր հոգիդ կոտաւլէ դադրած, անյագ հողին ծոցը յանձնեցիր հայրիկդ որ չաբլ քանի երեսս տարի քեզ խնամեց, մեծցուց, քու և չքաւորութեան մէջտեղ դրաւ մեծ անլիպեա մը, և այս ամէնը ուսուցչութեան, այդ ապաշնորհ տարուեսին ներած չափով։ յաղողեցաւ և կիսով չափ պատուեցաւ իր վեհ գործը։ ով երբեք, մեղք որ քեզ չը վայելեց։ ողբացեալ եղբայրդ քեզ ոտիոնչ չեսաւ ինչպէս սովոր են ըսել մեր բարեմիտ ծնողք։ Իր փա՛ռքը անպատ, իր քրտինքներն անվա՛ռ, իսկ քու տիրոջ ալ խորտուած մնաց։ Մէկ ամսուան մէջ—դարձեալ կը կրկնեմ—սա՛ դարշելի անգութ բաղդը քեզ ինչե՞ր, ինչ լսանի հարուածներ վերապահեր է եղե՞ր... Մի՛հրան, զուգադիպութիւնը որքան ապշեցուցիչ, այնքան ողեկուսաբ է... Այժմ ասոր կրկնակ անմիսթար կորնուսիդ ասելիս գլուխդ կ'ցաւի, դանիճ Մահուան գործած ապերքէն տամուկ աչքերդ յառած, գիտեմ թէ՝ մրպիսի տխրասարսուռ գաղափարներ հերկուած միտքդ կ'աւրշանեն. եութիւնդ, համնատ եղ հոգեկան ինչպիսի անդուսա ցաւերու կ'ենթարկեն։ Ինչպէս ըսի, կը հասկնա՛մ, թէ՝ ինչ կը նշանակէ որդեսէր հայր մը և մացի եղբայր մը մէկուն կորսնցնելը, անանկ ժամանակ մը, ուր ուսանողի անցեալ կեանքէդ չատ աւելի, կը կարօտիր հօր մը հովանաւորութեան, եղբօր մը նեցուկին։ գիտցար անչուշտ սիրելիդ իմ Մեհրան՝ այժմու դպրոցական վիճակիդ կ'ուրարկեմ. վիճակ մը՝ կարօտ օգնութեան ու պաշտպանութեան. վասն զի քանի տեղեակ եմ թէ, տրտի ինչ տեղմումներով, հոգւոյ ինչ յոյներով, հեզհեզաբ անցուցիր ա՛յն հինգ տարիները. և երբ այժմ՝ բժշկական վարժարանի հինգերորդ կարգին իրաւամբ արժանացած, մեծ, անանցանելի խոչընդոտներ չեն մնար, Աստուա՛ծ իմ, սիրտ բզքտող, մարմին լեկող այս ղոյժ մաները։ Եա՛ դասակից ու ցաւակից ընկերդ, մեմիայն սա տխրութիւն բուրող աղերը գրի առնելով աչքերս արցունքի մէյմէկ լիճ դարձած են և ջիղերս ցաւէն գրիչս առալ չերթար. հապա դո՛ւն, վշտաչարչար քարեկամ, ինչպէս քու մէջդ կը խեղդես ցաւերուն է՞ն

մղկան համար ալ բան մը պիտի ըսէր։ բայց հակառակ իր անձկութեան՝ այցելուն բնաւ չէր զրաղեր տղլիկով։

Արդուկողը որ նոյնպէս հետաքրքիր էր, Գեարոսը կանխելով,

—Սա՝ տղլիկն ու մարդը ո՞վ են, կը ճանչնա՞ք, հարցուց Գարոյրին։

Երիտասարդը դէպի օրիորդին նրսատ օթեակը ուղղելով ակնարկը,

—Ինչո՞ւ հարցուցիք, Տիկին, պատասխանեց ժպտելով։ Ձեր ալ ուշադրութիւնը դրաւեց այս խորհրդաւոր տղլիկը։

—Խորհրդաւո՞ր, չեչտեց Գեարոս. չկրնալով արտակարգ յուզումը զսպել։ Ինչո՞ւ այդպէս։

—Անոր համար Ծր, յարեց Գարոյր, բոլորովին անմատչելի հուրիմնի է այդ տղլիկը և իր ընկերը։

—Բայց ընկե՞ր ալ է, նախ անիկա հասկնանք, հարցուց Գեարոս, որ ամէն մտածում, չրջահայեցութիւն մոռացած էր նոյն պահուն։

—Այնպիսի բաներ կը հարցնէք որ ո՞չ ոք կրնայ չիսակ պատասխան մը տալ ձեզ։ Ասոնց ընկերութիւնը հանելուկ մէ՛ պարզապէս, որուն կարելի չէ խելք հասցնել. ամիսէ մը աւելի կայ որ յանկարծ մէջտեղ ելան՝ փառաւոր կառքով մը ու կառապանով մը, որ... համբ է և ամէն հարցաւմի ուսերը

Աւելին կայ, երկուքը իրարու հետ քիթ քիթի կ'ապրին առաւաւոտ մինչեւ իրիկուն, ա՛չ մարդ կ'ընդունին և ա՛չ ալ մարդու հետ կը տեսակցին։ Կրնամ ըսել թէ այս տղլիկը մէջտեղ ելելէն ի վեր — որովհետեւ չգիտցուիր թէ՝ դուրսէն եկած է թէ հոսկէ բուսած է — ա՛չ ոք կրցած է խօսիլ հետը։

Գեարոս խորհրդաւորութեամբ ու կուրծքը անկելով.

—Կը սխալի՛ք, Միւսիւ Գարոյր, քաւ հպարտ ժպիտով մը. պէտք է «բաւ ցաւութիւնները յարգելով» քանի՞ք։

—Ի՞նչ, չեչտեց Գարոյր. հեռը տեսնուող եղած է։

—Այո՛, և խիստ փափկութեամբ ընդունուած օրիորդին կողմէ։

—Կատարելապէս ստա, գոչեց Գարոյր, արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգալով։ Կարելի բան չէ որ մէկը կարող ըլլայ անոր հետ խօսելու ու լսած չըլլամ։

—Ըսել է ա՛յսչափ հպողութիւն կը գործադրէք տղլիկն վրայ։

—Չէ թէ մինակ ես, ամբողջ Բերայի երիտասարդութիւնը կը հետաքրքրուի անոր նիստ ու կացով։

—Ուրեմն, ըսաւ Գեարոս խորհրդաւորութեամբ, ես ամբողջ Բերայի երիտասարդութենէն նախապատիւ եմ. անոր համար որ ձեր այս խոնարհ ծառան, Գեարոսը, դեռ ժամ մը առաջ պատիւ ունեցաւ օրիորդին հետ խօսակցելու. ահաւասիկ Տիկինն ալ վկայ է։

—Զկրնար ըլլալ, գոչեց Գարոյր։

—Շիտակ է, ըսաւ արդուկողը, խօսեցաւ օրիորդին հետ։

Գարոյր ոտքի ցատկելով.

—Եթէ ճշմարտապէս խօսակցած ես այս տղլիկն հետ, ըսաւ, իրաւ որ Բերայի ամէնէն ճարպիկ, ամէնէն հնարագէտ ու ամէնէն գործունեայ երիտասարդն ես։

Գեարոս այցելուն լուռ մը դրդռելէ ետք, պատմեց թէ, ինչպէս դուռ եր օրիորդին ձեռնոցն ու անոր ներկայելով երկու խօսք փոխանակած հետը։

—Ի՞նչ գաղտիար գոյացուցիր հարցուց Գարոյր. Նախ ինչ լեզուով խօսեցար։

—Գաղիերէն լեզուով բնականաբար։

—Արտասանութենէն չկրցա՞ր բան մը հասկնալ։

—Բարիզցիի մը չեչտերով խօսեցաւ։

—Հապա ընկե՞ր, անիկայ չխօսեցա՞ւ։

—Ո՛չ։

—Ա՜խ, ան մեծդի մարդը, ա՜խ,

չեչտեց Գարոյր քինախնդրական ոգիով գլուխն երերցնելով, ես դժուն մարդը կ'երեւայ որ մեծ ազդեցութիւն ունի աղլկան վրայ, որուն քովէն բնաւ չեհեռանար։

—Բայց ասանկ ապրած աղլիկ մը, չեմ կարծեր որ ուրիշի ազդեցութեան տակ մնալու հանդուրժէ։

—Տեսնե՛ք իր անձին ա՞ղն է, հառաչեց Գարոյր, կարելի է, այնպիսի կացութեան մը մէջ է, որ սաթաւած է գլուխ ծռել ամէն կայնդումի։ Շիտակը ես մեծ գաղանիք մը կը նշմարեմ կոր ես երկուքին միջեւ, մանաւանդ որ, իրենց քաշուած ապրիլն ալ ուշադրութենէ պէտք չէ վրիպեցնել։

Արդուկողը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր երկու երիտասարդներու խօսակցութեան, ալ մանաւոր նպատակի մը չէր կրնար վերագրել Գեարոսի օրիորդին նկատմամբ ցոյց տուած հետաքրքրութիւնը, քանի որ ինչպէս այցելուն կ'ըսէր, ամբողջ Բերայի երիտասարդութիւնը կը զբաղէր ան անձնօթներով։

(Եարոնակ.)

ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԲԵԼԵԹՈՆԸ

ԳԱՍԻՄ 39

ԿՆԱՐՈՏ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

«ՎԷՊ
Տեղական-զրնցաճեկան կեանքէ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Բ.

Մինչ Ցարարին Գեարոսի հասակակից բարեկամներէն երիտասարդ մը Գարոյր, որ ունեւոր մարդու մը զաւակն էր և զբօսասէրի համբաւ ունէր Բերայի մէջ, այցելց Գեարոսին օթեակը ու սկսաւ բացատրութիւններ տալ անոր օթեակներուն մէջ նստած ընտանիքներու նկատմամբ, անոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ տարբեր տարբեր պատմութիւններ ընելով, ու զուարթ ոճով թէ՝ արդուկողը ու թէ որդեգիրը խնդացնելով։

Գեարոս որ կը տենչար ժամ առաջ տեղեկութիւն առնել ընծանօթ օրիորդին վրայ, գոհ կ'ըլլար Գարոյրի շաղակրատութենէն որ անչուշտ օթեակի

Արդուկողը որ նոյնպէս հետաքրքիր էր, Գեարոսը կանխելով,

—Սա՝ աղլիկն ու մարդը ո՞վ են, կը ճանչնա՞ք, հարցուց Գարոյրին։

Երիտասարդը դէպի օրիորդին նրսատ օթեակը ուղղելով ակնարկը,

—Ինչո՞ւ հարցուցիք, Տիկին, պատասխանեց ժպտելով։ Ձեր ալ ուշադրութիւնը դրաւեց այս խորհրդաւոր աղլիկը։

—Խորհրդաւո՞ր, չեչտեց Գեարոս. չկրնալով արտակարգ յուզումը զսպել։ Ինչո՞ւ այդպէս։

—Անոր համար Ծր, յարեց Գարոյր, բոլորովին անմատչելի հուրիմնի է այդ աղլիկը և իր ընկերը։

—Բայց ընկե՞ր ալ է, նախ անիկա հասկնանք, հարցուց Գեարոս, որ ամէն մտածում, չրջահայեցութիւն մոռացած էր նոյն պահուն։

—Այնպիսի բաներ կը հարցնէք որ ո՞չ ոք կրնայ չիսակ պատասխան մը տալ ձեզ։ Ասոնց ընկերութիւնը հանելուկ մէ՛ պարզապէս, որուն կարելի չէ խելք հասցնել. ամիսէ մը աւելի կայ որ յանկարծ մէջտեղ ելան՝ փառաւոր կառքով մը ու կառապանով մը, որ... համբ է և ամէն հարցաւմի ուսերը

Աւելին կայ, երկուքը իրարու հետ քիթ քիթի կ'ապրին առաւաւոտ մինչեւ իրիկուն, ա՛չ մարդ կ'ընդունին և ա՛չ ալ մարդու հետ կը տեսակցին։ Կրնամ ըսել թէ այս աղլիկը մէջտեղ ելելէն ի վեր — որովհետեւ չգիտցուիր թէ՝ դուրսէն եկած է թէ հոսկէ բուսած է — ա՛չ ոք կրցած է խօսիլ հետը։

Գեարոս խորհրդաւորութեամբ ու կուրծքը անկելով.

—Կը սխալի՛ք, Միւսիւ Գարոյր, քաւ հպարտ ժպիտով մը. պէտք է «բաւ ցաւութիւնները յարգելով» քանի՞ք։

—Ի՞նչ, չեչտեց Գարոյր. հեռը տեսնուող եղած է։

—Այո՛, և խիստ փափկութեամբ ընդունուած օրիորդին կողմէ։

—Կատարելապէս ստա, գոչեց Գարոյր, արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգալով։ Կարելի բան չէ որ մէկը կարող ըլլայ անոր հետ խօսելու ու լսած չըլլամ։

—Ըսել է ա՛յսչափ հպողութիւն կը գործադրէք աղլիկն վրայ։

—Չէ թէ մինակ ես, ամբողջ Բերայի երիտասարդութիւնը կը հետաքրքրուի անոր նիստ ու կացով։

—Ուրեմն, ըսաւ Գեարոս խորհրդաւորութեամբ, ես ամբողջ Բերայի երիտասարդութենէն նախապատիւ եմ. անոր համար որ ձեր այս խոնարհ ծառան, Գեարոսը, դեռ ժամ մը առաջ պատիւ ունեցաւ օրիորդին հետ խօսակցելու. ահաւասիկ Տիկինն ալ վկայ է։

—Զկրնար ըլլալ, գոչեց Գարոյր։

—Շիտակ է, ըսաւ արդուկողը, խօսեցաւ օրիորդին հետ։

Գարոյր ոտքի ցատկելով.

—Եթէ ճշմարտապէս խօսակցած ես այս աղլիկն հետ, ըսաւ, իրաւ որ Բերայի ամէնէն ճարպիկ, ամէնէն հնարագէտ ու ամէնէն գործունեայ երիտասարդն ես։

Գեարոս այցելուն լուռ մը դրդռելէ ետք, պատմեց թէ, ինչպէս դուռ եր օրիորդին ձեռնոցն ու անոր ներկայելով երկու խօսք փոխանակած հետը։

—Ի՞նչ գաղտիար գոյացուցիր հարցուց Գարոյր. Նախ ինչ լեզուով խօսեցար։

—Գաղիերէն լեզուով բնականաբար։

—Արտասանութենէն չկրցա՞ր բան մը հասկնալ։

—Բարիզցիի մը չեչտերով խօսեցաւ։

—Հապա ընկե՞ր, անիկայ չխօսեցա՞ւ։

—Ո՛չ։

—Ա՜խ, ան մեծդի մարդը, ա՜խ,

չեչտեց Գարոյր քինախնդրական ոգիով գլուխն երերցնելով, ես դժուն մարդը կ'երեւայ որ մեծ ազդեցութիւն ունի աղլկան վրայ, որուն քովէն բնաւ չեհեռանար։

—Բայց ասանկ ապրած աղլիկ մը, չեմ կարծեր որ ուրիշի ազդեցութեան տակ մնալու հանդուրժէ։

—Տեսնե՛ք իր անձին ա՞ղն է, հառաչեց Գարոյր, կարելի է, այնպիսի կացութեան մը մէջ է, որ սաթաւած է գլուխ ծռել ամէն կայնդումի։ Շիտակը ես մեծ գաղանիք մը կը նշմարեմ կոր ես երկուքին միջեւ, մանաւանդ որ, իրենց քաշուած ապրիլն ալ ուշադրութենէ պէտք չէ վրիպեցնել։

Արդուկողը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր երկու երիտասարդներու խօսակցութեան, ալ մանաւոր նպատակի մը չէր կրնար վերագրել Գեարոսի օրիորդին նկատմամբ ցոյց տուած հետաքրքրութիւնը, քանի որ ինչպէս այցելուն կ'ըսէր, ամբողջ Բերայի երիտասարդութիւնը կը զբաղէր ան անձնօթներով։

(Եարոնակ.)